

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Tiiu Alamets

JÄÄKMATERJALID LASTEAIA KUNSTITEGEVUSTES – TÖÖJUHENDID 6-
7AASTASTE LASTE RÜHMA ÕPETAJATELE

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Kaja Kiidron

Läbiv pealkiri: Ökokunst lasteaias

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja : Kaja Kiidron

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: Pille Villems

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2013

Resümee

Bakalaureusetöö „Jääkmaterjalid lasteaias kunstitegevustes – tööjuhendid 6-7aastaste laste rühma õpetajatele” eesmärk oli koostada tööjuhendid, mis suunaksid õpetajaid käsitlema vähem kasutatuid jääkmaterjale lasteaias kunstitegevustes 6-7aastaste lastega. Töö teoreetilises osas toetus autor peamiselt Sein-Garciale, Monaghanile, Calisandermir’ile, Can-Yasar’ile, Inal’ile, Kandir’ile ja Uyanik’ile. Jääkmaterjalid on kõige multifunktsionaalsemad ja konstruktiivsemad materjalid, millega tegutsemine soodustab lapse loova mõtlemise arengut. Läbi tegevuste õpib laps tundma jääkmaterjalide kunstilisi elemente, väärtustama neid kunstimaterjalidena, tegema teadlikult tarbimisotsuseid ja hoolima keskkonnast. Bakalaureusetöö eesmärgi täitmiseks tutvuti ökokunsti olemusega ja koguti andmeid erinevate jääkmaterjalide kasutamise kohta ja koostati vastavad tööjuhendid. Tööjuhendite sobivuse selgitamiseks koostati ankeet, mis koosnes struktureeritud ja avatud küsimustest, millega koguti eksperthinnanguid. Ekspertideks olid 6 Tartumaa ja 1 Harjumaa õpetajat. Ekspert hinnangutest selgus, et bakalaureusetöö autori loodud tööjuhendid sobivad kasutamiseks koolieelikute kunstitegevustes.

Võtmesõnad on: ökokunst, jääkmaterjalid, tööjuhendid.

Abstract

The aim of this Bachelor’s thesis “Waste materials in the kindergarten arts education – guide for preschool teachers of 6 to 7-year-old children” was to create a guide for kindergarten teachers to utilise less reused materials in the kindergartens’ art education. The theoretical part of the research is based on the works of Sein-Garcia, Monaghan, Calisandermir, Can-Yasar, Inal, Kandir, and Uyanik. Waste materials are the most multifunctional and constructive materials, and the children who are working with the waste materials improve their creative thinking skills. By the activity with waste materials children learn about the artistic elements of the residual materials and appreciate them as art materials, make informed consumer decisions, and also care about the environment. To reach the aim of this thesis the author got acquainted with the theory of eco-art and researched the data of using waste material and composed manuals. To find out the guides’ suitability the author compiled a questionnaire that consisted of structured and open-ended questions. The expert opinions were collected with the questionnaire. 6 experts were from Tartu County and 1 expert was from Harju County. The experts’ opinions proved that the work guides created by the author were suitable to use with 6 to 7-year-old children in kindergarten art education.

Key words: eco-art, waste materials, work guide.

Sisukord

Sissejuhatus	4
<i>Ökokunsti mõiste</i>	5
<i>Ökokunsti alustaladeks on kolm komponenti</i>	6
<i>Ökokunsti eripära on loodust säästvad materjalid</i>	7
<i>Jääkmaterjalide valimine ja ettevalmistamine kunstitegevuseks</i>	8
<i>Jääkmaterjalide kogumisprotsess ja ladustamine lasteaias</i>	9
<i>Jääkmaterjalide uurimine ja kasutamine kunstitegevustes</i>	10
<i>Lapsed avastavad jääkmaterjale</i>	10
<i>Lapsed avastavad jääkmaterjalje koos õpetajatega</i>	11
<i>Õpetajate töötuba teadlikkuse tõstmiseks</i>	12
<i>Jääkmaterjalide positiivsed küljed kunstimaterjalidena</i>	12
<i>Tööjuhendite tutvustus</i>	14
Metoodika.....	18
<i>Valim</i>	18
<i>Mõõtevahendid</i>	19
<i>Protseduur</i>	19
Tulemused ja arutelu	19
Kasutatud kirjandus.....	31

Sissejuhatus

Viimase saja aasta vältel on inimeste populatsioon suurenenud kahekordseks, mis on toonud kaasa grandioosse jääkmaterjalide ladestumise probleemi (Leggett, 1991). Tänapäeva tarbimisühiskonnas on probleemiks jäätmete üleküllus. Inimesed tarbivad rohkem, kui neil vaja läheb. Igal aastal toodab inimkond rohkem prügi, mis vajab võimalust antud situatsioonist kasusaamiseks (Brooks, 2007). Jäätmete haldamiseks tuleb leida alternatiivseid kasutamisevõimalusi. Samal aja majanduslikust kitsikusest tulenevalt peavad lasteaiad saama hakkama vähemate ressurssidega, kuid õppetöö kvaliteet ei tohi langeda. Õnneks on mitmeid võimalusi kasutamaks lasteaias kunstitegevustes käepäraseid jääkmaterjale (Watson, 2009). Jääkmaterjalid on kõigile vabalt kättesaadavad ja tasuta. Sellest lähtuvalt on bakalaureusetöö esimeseks eesmärgiks suunata õpetajaid taaskasutama jääkmaterjale lasteaias kunstitegevustes. Õpetaja keskkonnasõbralik käitumine on lastele eeskujuks ja eelduseks, et ka lastest kasvavad keskkonnast hoolivad inimesed. Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast (2008) tulenevalt on õpetaja eesmärk õpetada lapsi väärtustama keskkonda hoidvat mõtteviisi.

Kajuri (2010) bakalaureusetöös läbiviidud uurimuses selgus, et olenemata suurtest valikuvõimalustest jääkmaterjalide kasutamiseks, kasutavad õpetajad jääkmaterjale sarnaselt. Selle põhjuseks võivad olla vähesed teadmised jääkmaterjalide kasutamise võimalustest kunstitegevustes. Kuid jääkmaterjalide kasutamine kunstitegevustes on äärmiselt oluline, sest soodustab loovat mõtlemist (Calisander, Can-Yasar, Inal, Kandir & Uyanik, 2011). Õpetajate teadlikkuse tõstmiseks jääkmaterjalide valdkonnas on vajalikud uudest lähenemisnurgast koostatud tööjuhendid. Sellest lähtuvalt antud töö teiseks eesmärgiks on toetudes teooriale, koostada õpetajatele tööjuhendeid. Tööjuhendid on mõeldud kasutamiseks koolieelikute rühmas, milles on etapiliselt kirjeldatud kunstitegevused. Selle koostamisel on lähtutud järgnevatest põhimõtetest: leida kasutamisevõimalus vähem või üldse mitte kasutatud jääkmaterjalidele või on leitud kasutuses olevatele jääkmaterjalidele uudne lähenemisnurk. Autori poolt loodud tööjuhendid pakuvad õpetajatele uudeid võimalusi jääkmaterjalide kasutamiseks ning lõbusaid kunstitegevusi lastega meisterdamiseks.

Jääkmaterjalidest kunsti loomine kuulub ökokunsti alla, mis hakkas kujunema pärast teist maailmasõda, kui keskkond oli niivõrd saastunud, et teadlased hakkasid muretsema planeet Maa jätkusuutlikuse pärast. Seega eelmise sajandi 60ndatel otsustasid Ameerika liberaalid koos teadlastega pühenduda keskkonna kaitsmisele. Tekkis keskkonnakaitseks liikumine, mille üheks väljundiks oli keskkonnakunst. Kunstnikud olid inspireeritud uuest

ökoloogilisest teooriast ja keskkonnaküsimuste olulisusest ning sellest lähtuvalt soovisid propageerida uudset keskkonnasõbralikku eluviisi (Rome, 2003).

Ökokunsti mõiste

Ökokunst on kunstiliik, mis kannab loodust säästvat ja keskkonnasõbralikku ideed. Ökokunsti mõiste ei ole täpselt määratletud. Eesliide “öko” tuleb sõnast “ökoloogia”, see on bioloogia haru, mis uurib taimede, loomade, putukate ja inimeste käitumist keskkonnas ning nende omavahelisi mõjutusi (Sein-Garcia, 2009). Ökokunst kutsub inimesi hoolima, hoidma ja austama keskkonda, kus inimesed elavad, mõistma looduse ja inimese vahelist mõju, edendama ühiskonna ja loodusliku keskkonna heaolu. Mõistet ökokunst kasutatakse tihti iseloomustamiseks kunsti, mille eesmärk on tõestada inimese suhet loodusega. Kunsti põhiideeks on ökoloogilised teemad, looduslik keskkond ja keskkonnaprobleemid – saastatus, inimese mõju keskkonnale, mitmed hävimisohus loomaliigid jne. Keskkonnasõbralik kunst on sama mitmekülgne kui teda inspireeriv looduski (Bower, 2011; Kia ora, 2010). Antud töös kasutatakse mõistet keskkonnasõbralik kunst ökokunsti sünonüümina.

Inwoodi (2005) uurimuses küsitleti staažikaid Kanada õpetajaid (uurimus viidi läbi ajal, millal ökokunst ei kuulunud Kanadas riiklikusse õppekavasse). Soovides teada saada õpetajate suhet ja suhtumist ökokunsti. Õpetajatele oli ökokunst mõistena tundmatu. Kuid küsitletud õpetajad vastasid, et kasutavad ökokunsti põhimõtteid, käsitledes looduse ja kunsti teemasid. Õpetajad kasutasid aastaid ökokunsti põhimõtteid, teadvustamata, et tegemist on ökokunstiga. Õpetajad arvasid, et keskkonnasõbralik kunst on palju rohkem kui faktiline teadlikkus, seega on mõttekas integreerida kunsti igapäevaeluga. Üks põhjustest on fakt, et keskkonnateemaline kunstitöö edendab inimeste teadlikkust ja seotust selle teemaga. Ökokunst muudab inimese vaatepunkti - edendades ökoloogilist teadlikkust ja keskkonnaharidust (Inwood, 2005). Sellepärast on oluline, et lasteaias käsitletakse ökokunsti.

Tihti arutletakse lasteaias lastega keskkonnaprobleeme, sest ökokunsti tegevused soodustavad lastel selle valdkonna teadmiste omastamist. Õpetajad loovad tegevustega eeldused suunata lapsi mõtlema keskkondasäästvalt. Lastel kujunevad väärtushinnangud ja hoiakud loodusliku ja tehiskeskkonna suhtes. Väikeste muudatustega on võimalik inimkonnal loodust säästa (Inwood, 2005; Kia ora, 2010).

Ka Sein-Garcia (2009) on öelnud: “Iga inimene saab oma käitumise ja elukorraldusega mõjutada ülemaailmseid ökoloogilisi protsesse. Kõige olulisem on muutus indiviidi mõtlemises ja hoiakutes. Oluline on teadlik ja loodust hoidev tarbimine,

tarbimisjääkide sorteerimine, esemete taaskasutamine, hooliv ja vastutustundlik suhtumine nii endasse kui keskkonda.” (lk 10).

Seega on oluline, et lapsed tutvuksid juba lasteaias võimalustega keskkonda säästa. Tähtis on lastele selgitada, et kasutades jääkmaterjale, säästame looduslikke ressursse (Antonopoulos, 2004). Väikesed muudatustega saavad õpetajad teha õppetegevusi keskkonnassõbralikumaks: kasutada tavalise paberi asemel vanapaberist toodetud paberit, voolimismasside asemel savi, võimalusel kasutada naturaalseid materjale ja jääkmaterjale (Kia ora, 2010). Näiteks Austraalia Point'i eelkooli õpetajad soovisid kujundada loodussõbralikku suhtumist lastes ja nende vanemates. Lasteaed järgis põhimõtet kasutada vähem, taaskasutada, suunata jääkmaterjalid taasinglusesse. Järgides igapäevaselt õppetegevustes kolme komponenti saab lastes arendada kohusetunnet. Läbi tegevuste suudetakse lastes luua elukestvad keskkonnasõbralikud käitumismustrid (The Point Preschool Oyster Bay NSW, s.a.). Näiteks Jack, väike laps, kes osales keskkonnasõbralikes tegevustes, on öelnud: “enne me hoolisime tulevikust, kuid mitte planeet Maast. Nüüd me teame, kuidas hoolida Maast – me saame taaskasutada ja sorteerida jääkmaterjale.” Jacki ja tema eakaaslaste väärtused muutusid ning lapsed hakkasid hoolima keskkonnast. Keskkonnasõbralikes mängudes kutsusid nad endid taaskasutajatest superkangelasteks (Barker, s.a; Weber, s.a.).

Ökokunsti alustaladeks on kolm komponenti: väiksem tarbimine, uuesti kasutamine ja ümbertöötlemine ehk uuesti ringlusesse saatmine. Jääkmaterjalide kasutamine säästab keskkonda ehk ökoloogilisi ressursse, näiteks puid, mida muidu oleks kasutatud toormaterjalina uute toodete valmistamiseks (Antonopoulos, 2004).

Väiksem tarbimine eeldab, et tarbija ostab või kasutab teadlikult nii palju, kui tal mingit ressursi vaja on. Teadlikult tarbides tekib vähem jäätmeid (Monaghan, 2007). Autor lisab, et õpetaja suunab last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama. Näiteks laps valib nii palju riidet, kui ta reaalselt vajab kunstitöö meisterdamiseks.

Uuesti kasutamine tähendab kasutada esemeid uuel otstarbel, kasutada asju korduvalt, parandada katki läinud esemed ja kasutada neid uuesti (Monaghan, 2007). Autor lisab, et igal inimese ja looduse poolt loodud esemel on eluring. Näiteks toidukarp on loodud eesmärgil, et inimene ostaks sellega poest valmistoit. Toidukarp on hea valmistoidu transpordimiseks ja säilitamiseks, pärast mida muutub jääkmaterjaliks. Sellest hetkest ei ole pakendil enam esmast otstarvet. Tarbijal on nüüd võimalus otsustada jääkmaterjali edasine saatus. Lähtudes keskkonnasõbralikust mõtteviisist on võimalik pakendit taaskasutada toidu säilitamise eesmärgil, visata pakend jäätmekonteinerisse või leida pakendile uus otstarve,

näiteks kasutada pakendit kunstitöö algmaterjalina. Teadlikult otsustada saavad vaid need, kes on keskkonna säästmise võimalustest teadlikud.

Näiteks kunstitegevustes kasutatakse mitmekordselt veetopsikuid – siin kohal tuleks seletada lastele, et ei ole ökonoomne võtta iga kord uut topsikut ja seejärel ära visata. Samas tuleks lastele seletada ja näidata, et kui mänguasi või muu ese katki läheb, saab seda parandada ja edasi kasutada.

Uuesti ringlusesse saatmine on jääkmaterjalidele uue eesmärgi andmine. Näiteks saab vanadest ajalehtedest meisterdada paberit. Igal aastal pühade ajal saadetakse tuhandeid kaarte, mis leiavad kiiresti tee prügikasti. Kuid neid saaks kasutada kunstitegevustes (Monaghan, 2007).

Ökokunsti eripära on loodust säästvad materjalid

Ökokunsti eripära peitub materjalides, sest kunstitegevustes kasutatakse keskkonnasõbralikke materjale, milleks on jääkmaterjalid, looduslikud materjalid ja loodussõbralikud tooted (Sein-Garcia, 2009). Antud töö keskendub ainult jääkmaterjalidele ja looduslikele materjalidele. Calisandermiri (2011) järgi kategoriseeruvad jääkmaterjalide alla ka naturaalsed materjalid. Seda põhjusel, et elusaid ökoloogilisi süsteeme ei tohi kahjustada, seega võib naturaalseid materjale kasutada vaid siis, kui nende on looduslik allikas neid enam ei vaja. Autor lisab, et lähtudes ökokunsti põhimõttest mõjutada inimtegevusega minimaalselt keskkonda, võib näiteks puukoort korjata ainult siis, kui see on looduses ülejääv osa ehk puu on maha langenud ja elutu. Puukoort ei tohi korjata elujõuliselt puult, sest seesugune käitumine oleks ökoloogilist keskkonda kahjustav.

Olmejäähmaterjalid on kasutatud ajakirjad ja ajalehed, brošüürid, hambaharjad, hambatikud, hõbepaber, juuksenõeldad, kaablid, karbid, kartongid, käsnaad, kastid, kilekotid, kingakarbid, kingapaelad, klaas, köied, kotiriie, liivapaberid, linnid, lõngad, metall, munadekarbid, nahk (tekstiil), niidipoolid, nõöbid, paberid, paberkotid, paelad, pakkepaberid, pärlid, piimapakendid, pintsliid, pitsakarbid, igasugune plastmass (plastikust kaaned, plastikust sööginõud), pudelikorgid, riided, riidepuud, salvrätikud, svammid, takjapaelad, tekstiilid, tõmbelukk, tsellofaan, kleepsud ja margid, kriidid, raamatud, sokid, vatitikud, vilt, võikarbid, žabloonid jne (Calisandermir et al, 2011; Goins, 2004).

Looduslikud jääkmaterjalid on apelsinikoored, herned, kivid, kuivatatud lilled, liiv, lilled, maisiterad, muld, puit, puulehed, sammal, savi, seemed, suled, tammetõrud, teokarbid, vatt ja vill ehk kõik, mis on loodusliku algupäraga (Sein-Garcia, 2009; Goins, 2004).

Jääkmaterjalide valimine ja ettevalmistamine kunstitegevuseks

Õpetajatel on oluline luua head tingimused laste käeliste tegevuste läbiviimiseks, sealhulgas ka käelistes tegevustes vajalike tööriistade kasutamisoskuste harjutamist (Leppik, 2000). Õpetaja ülesanne on leida ja valmistada ette lastele kunstitegevusteks sobivad jääkmaterjalid. Jääkmaterjalide valimisel tuleb lähtuda järgmistest põhimõtetest (Calisandermir et al., 2011):

- jääkmaterjalid peavad olema eakohased ja lähtuma lapse arengutasemest.
- on lähtunud laste huvidest ja vajadustest,
- kasutatavad materjalid on lapse tervisele ohutud – ei tohi sisaldada väikeseid osakesi, murenevaid tükke, teravaid ääri ja keemilisi ühendeid, mis kutsuvad esile allergilisi reaktsioone,
- materjalide õige suurus - mõned jääkmaterjalid on lapsele sobimatu kujuga ja nende vanuses ohtlikud. Jääkmaterjalid võivad olla ka liiga suured ning vajavad väiksemateks tükkideks lõikamist.

Põhimõtted, millest lähtuda kunstitegevuse ettevalmistamisel jääkmaterjalide kasutamiseks (Calisandermir, 2011; Robal, 1997):

- raske töö tuleb viia tasemele, kus laps suudab iseseisvalt edasi tegutseda. Robal (1997) on öelnud, et töö jõukohasus on suhteline. Palju sõltub, kuidas õpetaja on töö ette valmistanud,
- mõned jääkmaterjalid võivad küll olla algselt mittesobivad. Kuid pärast hoolikat puhastust on materjalid lastele ohutud ning saab kasutada kunstitegevuses. Siia kuuluvad näiteks algselt detergente (sünteetilistes pesemisvahendites kasutatav pindaktiivne aine) sisaldavad pakendid - šampoonid ja ravimipurgid, neid tuleb hoolikalt puhastada sooja seebiveega,
- materjalid peaksid olema esteetilise välimusega, et oleksid lastele atraktiivsed, näiteks võib enne tegevust värvida jääkmaterjalid uut tooni,
- kindlasti ei tohiks kasutada ühes tegevuses palju erinevaid materjale - see võib põhjustada lastes segadust.

Rühma laste jaoks ei saa töö jõukohasus üheselt piiritleda. Laste oskused, vilumused, tahe ja soovid on väga erinevad. Tööd tuleks valida lastest lähtuvalt. Osa töid sobivad kõigile korruga tegelemiseks ega nõua suurt juhendamist. Teistsuguseid töid on hea teha väiksema grupiga, siis saab lapsi paremini juhendada. Kuid võib olla ka tõeliselt raskeid töid, kus tuleb last juhendada individuaalselt (Robal, 1997). Lapsed peaksid kunstiteoseid meisterdades enda tööd algusest lõpuni ise tegema (Kiuru, 2010).

Kajuri (2010) bakalaureusetöös küsitletud õpetajad tõid välja jääkmaterjalide kasutamise negatiivse küljenda materjalide pika ettevalmistusaja. See vastu väitis Kiuru (2010), et jääkmaterjalide kasutamine võib küll tunduda aeganõudva tööna, kuid mida rohkem kasutada jääkmaterjale kunstitegevustes, seda rohkem hakkab inimene nägema nende erinevaid võimalusi igapäevaelus.

Lisaks jääkmaterjalide valimisele ja ettevalmistamisele on tähtis töökeskkond, kus tegevus läbiviiakse. Lapse töökeskkond peaks olema piisavalt avar, et saaks disainida ohutult ja mugavalt (Calisandermir et al., 2011). Jääkmaterjalid on kõikjal meie ümber, seega võib jääkmaterjalidest kunstitegevust läbi viia ka õues. Õues saavad lapsed joonistada nii paberile, kivile, puidule, liivale või meisterdada erinevatest materjalidest kunstiteoseid (Gandini, 2005; Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2008).

Jääkmaterjalide kogumisprotsess ja ladustamine lasteaias

Jääkmaterjalid erinevad muudest materjalidest selle poolest, et neid ei saa poest valmiskujul osta. Jääkmaterjalid tekivad ainult tarbides, seega tuleb jääkmaterjale koguda. See kogumine võib olla pikk protsess. Ka Kajuri (2010) bakalaureusetöös selgus, et lasteaiasõpetajad tõid välja jääkmaterjalide pika kogumisprotsessi negatiivse omadusena. Näiteks ühe paberirulli leidmine ei ole keeruline, kuid 25 paberrulli kogumine on juba tülikam ja aeganõudvam (Kelley, 2009). Jääkmaterjalide kogumiseks on mitmeid võimalusi - õpetaja koos lastega kogub jääkmaterjale lasteaias ja õppekäikudel, lapsed koos vanematega koguvad jääkmaterjale kodus ja seejärel viivad lasteaeda (Siilak, 2009; Mayesky, 2012).

Jääkmaterjalide leidmiseks on ka teisi variante. Näiteks Ameerikas Indiana osariigis Monroe maakonnas on loodud programm jääkmaterjalide kogumiseks. Piirkonna jäätmekogumispunktidel on kokkulepped kohalike äribüroodega ja tehastega, et kasutamata esemed, defektiga tooted ja tehaseülejäädid suunatakse neile. Erasisikud võivad annetada kogumiskeskustele vanu raamatuid, tekstiili, mänguasju ja muid jääkmaterjale. Programmi raames kogutud jääkmaterjalid suunatakse tasuta õppeasutustele kasutamiseks. Äribüroode, tehaste ja taaskasutuskeskuste vaheline koostöö on üks võimalustest vähendada jäätmete ladestamist prügimäele ja aitab koguda õpetajatele väärtuslikku meisterdamismaterjale (Kelley, 2009).

Näiteks jääkmaterjalide kogumine lasteaias lastega on juba iseenesest õpiprotsess (Mayesky, 2012). Õpetajal tuleks rääkida lastele, et üks parimaid viise keskkonda säästa on koguda taaskasutatavaid materjale. (Monaghan, 2007). Lasteaias rühma võiks luua eraldi jääkmaterjalide kogumiseks mõeldud keskuse. Jääkmaterjalide kogumiskeskustesse tuleks

valida erinevate suurustega pappkaste. Kastidesse saab koguda erinevaid jääkmaterjale - et jaotamist lastele lihtsamaks muuta, tuleks kastid erinevalt kaunistada. Näiteks võiks jõuludeks saadatud postkaartidega kaunistada karpi, kuhu kogutakse jõuluteemalist pakkepaberit. Vanapaberi kogumiseks mõeldud kasti võib kaunistada vanade ajalehtedega. Kategoriseerida saab kuju, värvi, suuruse, materjali liigi, tekstuuri, piltide ja muude tunnuste alusel. Lastel on kergem materjale leida, kui need on õigesti kastidesse asetatud. Kogumiskastid peavad olema avaras kohas, kus on võimalik vabalt liikuda ja mängida. Jääkmaterjale saab vahetada, koguda, liigitada, selle käigus arenevad lastel kognitiivsed ja sotsiaalsed oskused. Taoline tegevus pakub lastele emotsionaalset lõõgastumist, arendab loovat mõtlemist ning vastutustunnet. Kogumiskeskuses võiks kogumiskarpe vahetada vastavalt kunstitegevuste teemadele (Calisandermir et al., 2011; Goins, 2004; Mayesky, 2012).

Näiteks eelkoolis Point, kus kasutatakse viimased 16 kuud ainult jääkmaterjale, on kujunenud probleemiks jääkmaterjalide ladustamine. Olukorra leevendamiseks on eelkoolis loodud jääkmaterjalide hoiustamiseks eraldi ladustamisruum (The Point Preschool Oyster Bay NSW, s.a.).

Jääkmaterjalide uurimine ja kasutamine kunstitegevustes

Lasteaia keskkonna kujundamisel peaks olema arvestatud lapse uudishimuga ja kasutatud palju erinevaid materjale. Lastele on kunst võimalus uurida, eksperimenteerida ja avastada – kunst on visuaalse mõtlemise väljendus (Fisher, 2005). Kunsti kaudu õpib laps maailma tundma – märkama, looma ja materjale kasutama (Barnes, 2004; Gandini, 2005).

Lapsed avastavad jääkmaterjale. Lapsed, kes mängivad jääkmaterjalidega, kasvavad positiivse enesehinnanguga invidiidid, nad suudavad iseseisvalt mõelda, leida probleemidele edukalt mitmesuguseid lahendusi ja neil areneb hea planeerimisoskus (Calisandermir et al., 2011). Jääkmaterjalid köidavad lapsi, kui lastele luua võimalus neid uurida ja avastada. Võimaldades lastel kasutada erinevaid materjale, tekib neil materjalidega isiklik suhe (Drew & Rankin, 2004). Seega on oluline, et õpetajad loovad lastele võimaluse jääkmaterjalidega mängida. Mängides materjalidega õpivad lapsed neid tõeliselt tundma ja kasutama, sest aktiivses õpiprotsessis kasutab laps kõiki meeli. Lapsed omandavad teadmisi kõige paremini avastades ja kogedes. Seega on tähtis, et laps saaks jääkmaterjale vaadelda ja katsuda. Lapse õppimine algab tema enda valikutest, mis muudavad protsessi laste jaoks oluliseks ja meeldejäävaks (Calisandermir et al., 2011).

Avastades jääkmaterjale tekivad lastel küsimused - mis see on, miks see on, kuidas seda teha. Jääkmaterjale uurides avastavad lapsed selle omadusi: värvi, kuju, joont, tekstuuri

ja tooni. Seejärel õpivad nad kasutama ja sobitama kujult, värvuselt, suuruselt, raskuselt, tekstuurilt erinevaid materjale. Lapsed õpivad vastavalt vajadusele kasutama erinevaid tööriistu jääkmaterjalide käsitlemiseks. Tegevuse käigus lapsed mõõdavad jääkmaterjale, õpivad järgima tööjuhiseid (suulisi kui ka pildina) ja looma erinevatest materjalidest vorme ja kompositsioone. Seesugune tegevus arendab loovat mõtlemist, täiustab visuaalset- ja kompimistaju. Luues kunsti jääkmaterjalidest areneb lastel silmamõõt, kunstimaitse, geomeetriliste kujundite tundmise ja konstrueerimise oskus, mälu, peenmotoorika, kannatlikkus ja vastupidamine raskustele (uuesti proovimise tahe). Materjalide käsitlemine ja erinevad kasutamisevõimalused panevad lapse ajus tööle mõtlemisoperatsioonid ja on positiivsed lapse psüühiliste oskuste arengule (Barnes, 2004; Calisandermir et al., 2011; Drew & Rankin, 2004; Gandini, 2005; Robal, 1997).

Seega on oluline suunata lapsi jääkmaterjale uurima ja avastama. Uurides uusi materjale ja luues jääkmaterjalidest kunstiteoseid on lapsed justkui disainerid ja uurijad. Seega on tähtis, et neid ümbritseksid inimesed, kes tunnustavad laste saavutusi. Paraku enamik lapsevanemaid tunnevad end kunsti loomisel sobimatutena, andetutena või leiavad teisi põhjuseid, miks mitte koos lapsega meisterdada. Selle tulemusena ei suuda nad endast anda potentsiaalset jõudu loomaks kunsti koos lastega. Kuid koolieelsel perioodil on kvaliteetsed kogemused eriti tähtsad, sest need soodustavad lapse edasist arengut ja õppimist. Näiteks on leitud seos lapse (või vanema) mänguuskuse ja keerulistes situatsioonides hakkama saamise vahel. Väidetavalt on lapsed (või vanemad), kes on osavamad mängimises ja kunsti loomises, pädevamad - omades rohkem jõudu ja mõjuvõimu muutmaks enda elu täisväärtulikuks. Nad leiavad olukorra lahendamiseks rohkem alternatiivseid võimalusi ja õpivad kogemustest. Seevastu nõrgemate mänguuskustega lapsed (või vanemad) võivad keerulistes situatsioonides leppida vähem soodsate olukordadega, sest ei leia uudseid võimalusi olukorra lahendamiseks. Seega on oluline, et lapse eneseväljendust innustaksid õpetajad, kes märkavad ja tunnustavad laste loovust (Drew & Rankin, 2004).

Lapsed avastavad jääkmaterjale koos õpetajatega. Laps õpib materjale tundma kõige paremini, kui õpetaja suunab materjale avastama (Drew & Rankin, 2004). Õpetaja ülesanne on arutleda lastega jääkmaterjalide kasutamise võimalustest (Church, 2008). Uurides jääkmaterjale tuleb lapsi julgustada rääkima, milliseid materjale nad kasutavad kunstitöö loomisel ja mida soovivad luua. Seega on jääkmaterjalidest kunstiloomise eesmärk - arendada lapse loovat mõtlemist ja kognitiivseid baasoskuseid ning oskust väljendada end läbi kunsti (Calisandermir et al, 2011). Lastele on oluline ka gruppides õppimine ja

mängimine, sest nii viisi avastavad lapsed, et ka teistel on huvitavad ideed ja tegemised, mida on kasulik meelde jätta. Gruppides õppides hakkavad lapsed hindama üksteise mõtteid (Drew & Rankin, 2004). Planeerides tegevust jääkmaterjalidega on tähtis, et õpetaja tutvustaks lastele materjalide esteetilisi väärtusi ja arutleks lastega erinevate materjalide omadustest, mis on nähtav (värv, suurus, kuju), mis on tuntav (tekstuur, mass, materjal), mis on nuusutatav (n. plastmassist topside lõhn, puidu lõhn) ja mis on kuuldav (n. kilekoti sahistamine) (Calisander et al, 2011).

Töötuba õpetajate teadlikkuse tõstmiseks. Õpetajatel peaksid olema teadmised jääkmaterjalide omaduste ja kasutamise võimaluste kohta, siis on nad pädevad avastama ja analüüsima jääkmaterjale koos lastega. Näiteks Itaalia lasteaia õpetajad leidsid, et puuduvad vajalikud teadmised ja oskused. Põhjuseks tõid nad, et õpetajatel on igapäevase töö kõrvalt vähe aega leidmaks uusi potentsiaalseid jääkmaterjale. Õpetajad tundsid end ebakindlana ja olid kunstitegevusi läbi viies äärmiselt ettevaatlikud, sest õppetegevuses tuli lapsi juhendada ja koos avastada jääkmaterjalide omadusi. Teadlikkuse tõstmiseks korraldasid õpetajad töötoa, kus nad koos kolleegidega sorteerisid jääkmaterjale, uurisid materjalide omadusi ja avastasid meisterdamiseks erinevaid võimalusi. Osaledes töötoas tekkis õpetajatel positiivne suhe jääkmaterjalidega. Koos uurides vahetasid õpetajad mõtteid ning avastasid erinevate jääkmaterjalide omadusi ja kasutamise võimalusi. Tulemuseks leidsid õpetajad uusi ja põnevaid ideid kasutamaks jääkmaterjale kunstitegevustes. Samas tõdesid õpetajad, et meisterdamiseks potentsiaalsed jääkmaterjalid on iga päev nende ümber, kuid varem nad lihtsalt ei märganud neid (Gandini, 2005). Järelikult on tähtis, et õpetajad oskaksid jääkmaterjale käsitleda. Ainult nii suudavad õpetajad pakkuda lastele kvaliteetseid õppetegevusi.

Kuid võrreldes täiskasvanutega näevad lapsed jääkmaterjalides teistsuguseid kasutamise võimalusi, mille tõttu võivad nad kõige veidramates materjalides näha potentsiaali ja meisterdada sellest unikaalse kunstitöö. Lastele meeldib meisterdada nn prügist kauneid kunstitöösid ja mänguasju, sest lapsele on väljakutsuv ülesanne leida olemasolevatele kasututele produktidele uued otstarbed. Kuna jääkmaterjalidel on kuju olemas on kerge valida just antud kunstitöö jaoks vaja minev ese ja muuta seda vastavalt meisterdamise eesmärgile (Calisander et al., 2011; Church, 2008).

Jääkmaterjalide positiivsed küljed kunstmaterjalidena. Jääkmaterjal on väga multifunktsionaalne materjal meisterdamiseks, sest võimaldab lapsel vabalt fantaseerida. Laps võib vaimusilmas näha kasutatud paberirulli binoklina, auto rehvana, ninana, kõrvana, nuku käena jne. Laste jaoks on jääkmaterjalid kõige konstruktiivsemad materjalid, millest

luuakse kujutlusvõimega uudne kunstiteos. Kuna jääkmaterjale on väga erinevaid on lastel piiramatud võimalused kunstitööde loomiseks. Jääkmaterjalidega tegutsedes on ainukeseks piiriks looja fantaasia (Calisandermir et al., 2011). Positiivse küljena saab ka välja tuua, et meisterdamine jääkmaterjalidest ei kaota uudsust - ühed materjalid kaovad, kuid teised tulevad asemele. Kuid ka aastakümneid kasutuses olevatele materjalidele leitakse meisterdamiseks uudseid võimalusi (Robal, 1997).

Jääkmaterjalide kasutamise positiivseks küljeks saab nimetada nende kättesaadavuse ning materjalid on tasuta. Ideaalis peaks kunstitegevustes olema lastel võimalus valida meelepärased materjalid, mida nad soovivad kasutada kunstitöö loomiseks. Ostetud materjalidega meisterdades on lapsed sageli stressis, sest nad kardavad eksida. Jääkmaterjalidest meisterdades saavad nad muretult eksperimenteerida, sest kui nad eksivad, saavad nad süütundeta võtta järgmise jääkmaterjali. Seda põhjusel, et jääkmaterjalid on kõigile tasuta kättesaadavad. Selline loodust säästev käitumine on ka majandulikult ratsionaalne (Calisandermir et al., 2011). Ka Kajuri (2010) bakalaureuse töö uurimuses selgus, et õpetajad tõid välja jääkmaterjalide kasutamise positiivse küljena materjalide odavuse, põhjendades, et lasteaegade raske majanduslik olukord sunnib õpetajaid olema leidlik. Näiteks eelkool Point, mis pole viimased kuusteist kuud ostnud meisterdamiseks materjale, sest selles eelkoolis kasutatakse jääkmaterjale. Jääkmaterjalide kasutamine on palju raha kokku hoidnud (The Point Preschool Oyster Bay NSW, s.a.).

Kuigi enamik õpetajaid ja lapsevanemaid eelistavad osta poest kalleid mänguasju ja õppematerjale, võib lastel puududa seesuguste mänguasjadega emotsionaalne suhe. Seega võivad jääkmaterjalidest isemeisterdatud mänguasjad olla veelgi köitvamad, sest isetehtud asjadel on emotsionaalne väärtus. Laps õpib jääkmaterjalidest säästvalt ja fantaasiarikkalt meisterdama ja oma kätega tehtud hindama (Calisandermir et al., 2011; Harf, 2010).

Jääkmaterjalidest meisterdamiseks võib saada ideid kunstnikutelt, mida on võimalik lihtsustada laste arengutasemeni. Õpetaja Tomascoff'i inspireeris kunstnik Joseph Cornelli kunstiteosed niivõrd, et soovis analoogseid kunstitöid teostada koos lastega. Joseph Cornell kasutas kunstitööde loomiseks jääkmaterjale, millest kujundas kasti kompositsiooni. Kunstitöö moodustas omaette maailma. Õpetaja andis igale lapsele kasti ja jääkmaterjalid. Lapsed valisid meelepärased materjalid, mis olid tihti seotud nende mälestustega – meeldiv lõhn, lemmiklugu, lemmikloom, jäätise maitse jne. Kunstitöö nimeks sai „Lemmikkast”. Valminud kastid olid väga erinevad - alustades kujust ja lõpetades sisuga. Lapsed värvisid, teipisid ja kruntisid kasti väljastpoolt. Iga loodud kast oli unikaalne, värvide rohke, peegeldas lapse individuaalsust ja jutustas oma lugu. Lapsed soovisid õhinal tutvustada oma

kaste (Tomascoff, 2011). Ka Nevelson oli kunstnik, kes kasutas jääkmaterjale luues kunstitööd. Valides sobivad jääkmaterjalid, asetab ta objektid kokku ja kattis need musta, kuldse ja valge värviga (Egenes, 2011).

Jääkmaterjalid sobivad ideaalselt ühistöö meisterdamiseks. Sellises õppetegevuses kogevad lapsed koostööd – teineteise aitamist ja jääkmaterjalide jagamist (Calisander et al., 2011). Näiteks Raglani Lastehoid ja hariduskeskus, Uus-Meremaa kõige keskkonnassõbralikum lasteaed, väärtustab keskkonnast hoolimist. Nende lasteaias toimub iga kahe aasta tagant Arto Wear. See on kohalik üritus ja konkurss, mille raames lapsed kannavad looduslikest materjalidest isemeisterdatud kehakatteid. Üritusel on iga kord erinev temaatika, millest lähtutakse kostüümide meisterdamisel. Kostüümide autoriteks on lapsed, kes ühiselt joonistavad kehakatete loomiseks ideed paberile. Lapsevanemad ja õpetajad aitavad lastel kehakatteid meisterdada. Meisterdamisel kasutatavad materjalid on looduslikud: merekarbid, bambus, suled, lehed jne. Arto Wear üritused on muutnud lasteasutuse väärtusi. Lasteaed on hakanud kasutama oma igapäevatöös rohkem jääkmaterjale ja looduslikke ande (Ritchie, 2010).

Ülevaade uurimustest. Eelnevalt on loonud Lahe (2012) näidistööde komplekti meisterdamise oskuste õpetamiseks. Ka Hass (2011) on koostanud näidistööde komplekti kunstivaldkonna sisu õpetamiseks lasteaias. Kuusk (2011) on teinud näidistööde komplekti valdkonna "Kunst" sisu õpetamiseks. Ots (2011) on koostanud tööjuhendite kogu meisterdamise teema käsitlemiseks lasteaias. Kajur (2010) on uurinud, kuidas lasteaiatöötajad kasutavad looduslikke ja jääkmaterjale laste käelistes tegevustes.

Tööjuhendite tutvustus

Antud töö eesmärgiks on koostada lasteaiatöötajatele tööjuhendid jääkmaterjalide käsitlemiseks kunstitegevustes. Jääkmaterjalid, millest on koostatud kunstitööd, on valitud põhimõttel: mille kasutamise kohta puuduvad tööjuhendid, millest on vähesel määral tööjuhendeid või leitakse laialt kasutatavale jääkmaterjalile meisterdamiseks uudne lähenemisenurk. Töö autor uuris 42 teost (lisa 1), et selgitada välja, missugustest jääkmaterjalidest on tööjuhendeid kõige vähem või üldse mitte. Tööjuhendite loomiseks kogus autor aasta vältel erisuguseid jääkmaterjale. Kogutud jääkmaterjalidest lähtudes soovis autor koostada teooriale tuginedes huvitavaid ja arendavaid kunstitööd. Valminud kunstitööd on autori isiklik looming. Tööjuhendid on loodud kasutamiseks 6-7aastaste laste rühma õpetajatele. Tööjuhendeid pakuvad õpetajatele uusi võimalusi jääkmaterjalide kasutamiseks. Järgides tööjuhendeid on võimalik õpetada lapsi jääkmaterjale tundma ja hindama, mis omakorda soodustab keskkonnasõbraliku suhtumise kujunemist lapses.

Tööjuhendite koostamisel on toetunud töös käsitletud teooriale ja koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale (2008):

- laps kasutab jääkmaterjale kunstimaterjalidena,
- laps tutvub erinevate jääkmaterjalidega,
- laps väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi,
- laps tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest,
- laps kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid,
- laps annab objektile esteetilise väärtuse,
- arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida.

Tööjuhend 1 - Värviline vahtplast (lisa 2.1). Kunstitöö eesmärk oli suunata õpetajaid kasutama vahtplasti. Vaadeldes erinevaid tööjuhendite kogumeid, selgus, et juhendeid vahtplasti kasutamiseks oli vähe. Värvides vanade guašsidega või vesivärvidega saadakse köitev materjal meisterdamiseks ja uudne võimalus vahtplasti kasutamiseks. Antud tööjuhend erineb teistest, sest on ainsana mõeldud meisterdamismaterjali loomiseks. Kuna loodud värvilist materjali on võimalik kasutada väga erinevates tegevustes, otsustas töö autor jätta teema mõtlemise õpetajatele. Näiteks sinine vahtplast võib mängulistest tegevustes tähistada merd ja muid veekogusid, roheline vahtplast markeerib muru, mitmest värvist korraga saab kujundada vikerkaare jne.

Kunstitegevuse eesmärk:

- laps õpib tundma uut jääkmaterjali – vahtplasti,
- laps annab jääkmaterjalile uue elu ja esteetilise väärtuse,
- laps saab ilusa värvilise materjali, mida kasutada meisterdamiseks.

Tööjuhend 2 – Käevõru (lisa 2.2). Kunstitöö koostamise eesmärk oli suunata kasutama lasteaiatöötajaid niidipoole. Vaadeldes erinevaid tööjuhendite kogumeid saab väita, et juhendeid niidipoolidest meisterdamiseks oli väga vähe. Antud töös kasutatakse plastmassist ja papist poole. Poolide värviga katmiseks on valitud akrüülvärvid, sest need katavad ka plastmassi ning ei määri peale kuivamist.

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps annab kasutule asjale uue elu,
- laps õpib kasutama jääkmaterjale kunstimaterjalidena,
- laps loob emotsionaalse väärtusega tarbeeseme,
- laps tunneb rõõmu meisterdamisest.

Tööjuhend 3 – Allveelaev (lisa 2.3). Kunstitöö koostamise eesmärk oli leida šampoonipudelitele ning kommiialustele (assortiikarbist) kasutamiseks uus võimalus. Vaadeledes erinevaid tööjuhenditekogusid saab väita, et juhendeid plastikust pudeli kasutamiseks on vähe. Seega loodi uus võimalus pudelist mänguasja meisterdamiseks. Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps kasutab jääkmaterjale kunstimaterjalidena,
- laps õpib mänguasja luues arvestama erinevate kujude ning tekstuuridega.

Tööjuhend nr 4 – Kilpkonn (lisa 2.4). Kunstitöö koostamise eesmärk oli leida võimalus jääkmaterjalidest voolimismassi meisterdamiseks. Lähtuti Watsoni (2009) ideest, et lastele on voolimismassi meisterdamine iseeneset lõbus ja kõitev. Teiseks eesmärgiks oli suunata õpetajaid kasutama kunstitegevustes vahtplasti. Voolimismassi meistertatakse segades omavahel vahtplasti, liiva ja PVA liimi. Uurides erinevaid tööjuhendite kogumikke ei leidnud töö autor antud voolimismassist ühtki kunstitööd. Seega võib järeldada, et segu idee on õpetajatele uus. Segu miinusteks võib välja tuua, et segu määrub tegemisel ja kuivab kaua. Kuid plussina saab välja tuua, et segu kuivab väga tugevaks materjaliks.

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps tutvub uue ja põneva voolimismassiga,
- laps teeb ise jääkmaterjalidest voolimismassi,
- laps avastab uut jääkmaterjali – vahtplasti,
- lapsel kujuneb positiivne suhtumine jääkmaterjalidesse.

Tööjuhend nr 5 – Koer (lisa 2.5). Kunstitöö loomise eesmärk oli pakkuda võimalus pihustiga pudelist ja patsikummist meisterdamiseks ning suunata õpetajaid neid materjale kasutama kunstitegevustes. Antud materjal valiti lähtuvalt kujust, sest Calisandermir (2011) on väitnud, et kuna jääkmaterjalil on kuju, seega on kerge valida just kunstitöö jaoks vajaminev ese ja muuta seda vastavalt meisterdamise eesmärgile.

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps kasutab jääkmaterjale kunstimaterjalidena,
- laps meisterdab olmekeemiataarast ise mänguasja,
- laps tunneb rõõmu jääkmaterjalidest meisterdades.

Tööjuhend nr 6 – Mesilane (lisa 2.6). Kunstitöö loomise eesmärgiks oli suunata lasteaiaõpetajaid kasutama rulldeodorandi otsikut, liiva, pehmet paberit (assortiikarbist), mulda ja läbipaistvat pudelit. Tööjuhendite kogumite uurimisel selgus, et rulldeodorandi otsikuid pole üheski kunstitöös kasutatud. Tööjuhendeid, mis suunavad õpetajaid kunstitegevuses liiva kasutama, leiti 29 juhendit, kuid mulda mainiti 7mes tööjuhendis.

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps kasutab jääkmaterjale kunstimaterjalidena,
- laps õpib lehtrit kasutama,
- laps õpib koguseid supilusikaga mõõtma,
- laps kasutab kunstitegevuses looduslikke materjale nagu liiv ja muld.

Tööjuhend nr 7 – Vaskuss (lisa 2.7). Kunstitöö loomise eesmärgiks oli suunata õpetajaid kasutama niidipoole ja nõöpe (kannaga), sest tööjuhendeid, mis suunavad õpetajaid niidipoole kasutama on väga vähe. Antud kunstitöö loomisel lähtuti Calisandermiri (2011) põhimõttest, et isemeisterdatud mänguasjad on lapsele armsad ja emotsionaalse väärtusega.

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps kasutab jääkmaterjale kunstimaterjalidena,
- laps harjutab sõlme sidumist,
- laps saab oma kätega loodud mänguasja.

Tööjuhend nr 8 – Pingviin (lisa 2.8). Kunstitöö loomise eesmärgiks oli suunata õpetajaid kasutama kunstitegevustes juukseseerumituube. Uuritud tööjuhendite kogudes antud jääkmaterjalist juhendeid ei olnud. Robal (1997) on öelnud, et jääkmaterjalid vahetuvad ajas. Seega võib väita, et tegemist on uudse jääkmaterjaliga. Selles tegevuses laps meisterdab iseendale näpunuku, mis on hiljem realselt kasutatav.

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps avastab uue jääkmaterjali (tuubi) kasutamise võimalusi,
- laps meisterdab ise toreda näpunuku.

Tööjuhend nr 9 – Kala (lisa 2.9). Kunstitöö loomise eesmärgiks oli pakkuda õpetajatele võimalus kasutada kunstitegevustes plastikust nugasid ja puidust pesulõkse. Vaadeldud tööjuhendite kogudes puudusid juhendid, mis suunaks õpetajaid kasutama kunstitegevustes plastikust nugasid. Antud tööjuhendis meisterdab laps iseendale mänguasja.

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps kasutab jääkmaterjale kunstimaterjalidena,
- laps tunneb rõõmu huvitavast kunstitegevusest,
- laps õpib liimiga kinnitama erinevaid materjale: plastikut, puitu ja pappi,
- lapsel areneb oskus oodata.

Tööjuhend nr 10 – Preili (lisa 2.10). Antud tööjuhend on sarnane tööjuhendiga nr 8, ka selle juhendi eesmärgiks on pakkuda õpetajatele uus võimalus juukseseerumituubi kasutamiseks. Kuigi antud tööjuhend on võrreldes nr 8 raskem, seega eeldab lastelt valmisolekut ja oskusi edukaks meisterdamiseks.

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps õpib kasutama ja kombineerima erinevaid jääkmaterjale,
- laps meisterdab ise emotsionaalse väärtusega näpunuku.

Tööjuhend nr 11 – Lilleke (lisa 2.11). Kunstitöö loomise eesmärk oli pakkuda õpetajatele võimalust kunstitegevuses kasutada jääkmaterjale kuju andmiseks. Antud tegevuses avastab laps, et jääkmaterjale saab kasutada kuju andmiseks. Lähtuvalt teooriast on antud tööjuhendi eesmärk suunata lapsi koos õpetajaga jääkmaterjale avastama. Materjalidena kasutatakse levinud materjale: jogurtitopse ja üllatusmuna sisemust.

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps tutvub erinevate jääkmaterjalide tekstuuridega,
- laps kasutab jääkmaterjale kunstmaterjalidena,
- laps õpib võrdlema jääkmaterjalide erinevaid kujusi ja suurusi.

Antud bakalaureusetöö uurimusliku osa eesmärgid:

- koostada tööjuhendid, mis suunaksid õpetajaid käsitlema vähem kasutatavaid jääkmaterjale ja pakkudes 6-7aastastele lastele arendavaid kunstitegevusi lasteaias,
- saada tööjuhenditele eksperthinnang.

Metoodika

Valim

Küsimustik saadeti kaheksale eksperdile, millest seitse küsimustikku laekusid tagasi. Seitse eksperti töötasid Tartumaa lasteaedades ja üks Harjumaa lasteaias. Ekspertideks olemise kriteeriumiks oli kogemus kuue- kuni seitsmeaastaste laste rühma õpetajana. Ekspertideks olid erinevate tööstaažidega lasteaiasõpetajad, mis mitmekesisistas saadud vastuseid.

Tabel 1. *Ekspertide haridus, tööstaaž ja ametijärk*

eksperdi nr	haridus	tööstaaž	ametijärk
1	kõrgharidus omandamisel	21-30 aastat	pedagoog
2	bakalaureusekraad	11-20 aastat	pedagoog
3	bakalaureusekraad	6-10 aastat	pedagoog
4	bakalaureusekraad	2-5 aastat	pedagoog
5	bakalaureusekraad	2-5 aastat	pedagoog
6	bakalaureusekraad	2-5 aastat	pedagoog
7	bakalaureusekraad	0-1 aastat	noorempedagoog

Seitsmest eksperdist kuuel eksperdil oli kõrgharidus, üks ekspert omandas hetkel haridust. Kolm eksperti olid staažikad õpetajad ja neli eksperti olid vähem staažikad, kellest

üks oli esimest aastat õpetaja. Ekspertid olid väga erineva staažiga, millest lähtuvalt on neil erinevad kogemused

Mõõtevahendid

Ekspertihinnangute kogumiseks kasutati ankteeti (lisa 3), sest antud viis sobis hinnangute kogumiseks. Ankeedi koostamisel lähtuti põhimõttest, et oleks vastajasõbralik – saaks kiirelt vastata, koguks ainult uurimuseks vajalikku informatsiooni ning on konkreetne ja lakooniline. Ankeet koosnes 5 osast. Esimesest neljanda osani kasutati struktureeritud küsimustikku, mis koosnes 30 küsimusest. Esimene osa koosnes kolmest küsimusest, millele vastati valikvastustega. Teisest kuni neljanda osani kasutati väiteid, millele vastati kuivõrd nõustutaks järgnevate väitega (järjestikskaalal „*nõustun*” kuni „*ei nõustu*”). Küsimustiku viiendas osas olid 12 avatud küsimust, mille eesmärgiks oli välja selgitada võimalused tööjuhendite täiustamiseks. Küsimustiku koostamisel tugineti ülikoolis omandatud teadmiste ja järgnevate autorite Annast (2010), Hass (2011), Kollom (2011), Kuusk (2011), Ots (2011) bakalaureusetöö raames koostatud küsimustikele.

Protseduur

Uuring viidi läbi 2013 aasta märtsis. Hinnangu andmine tööjuhendite kogumile oli vabatahtlik ja anonüümne. Interneti vahendusel leiti 8 eksperti, kes soovisid tutvuda antud tööjuhenditega ja vastata küsimustikule. Ekspertid hindasid tööjuhendeid toetudes teadmiste ja kogemuste. Küsitlus toimus internetikeskkonnas ning ekspertid vastasid küsimustikule vabalt valitud ajal. Internetis küsitluse läbiviimine tagas vastajatele anonüümsuse ja soosis andma ausat tagasisidet. Vastutasuks uurimuses osalemise eest, said ekspertid autori koostatud tööjuhendid. Täidetud küsimustikud laekusid kaheksast ekspertist seitsmelt. Antud töös on ekspertid nummerdatud 1-7 (tabel 1).

Tulemused ja arutelu

Ankeedi esimeses osas koguti andmeid ekspertide suhtumisest jääkmaterjalidesse. Küsimus oli sõnastatud järgnevalt – „*kui sageli te käsitlete jääkmaterjalidega seotud teemasid lasteaias?*” Vastustest selgus, et kaks eksperti (nr 1 ja 5) käsitlevad jääkmaterjalidega seotud teemasid mitu korda kuus. Kolm vastajat (nr 3, 6 ja 7) käsitlevad jääkmaterjalidega seotud teemasid kord kuus ning kaks vastajat (nr 2 ja 4) vastasid, et harvem kui kord kuus. Seega olid ekspertidel erinevad kogemused, valmisolek tegevuste läbiviimiseks jääkmaterjalidega ja suhtumine jääkmaterjalidesse.

Teiseks sooviti uurida vastajatelt, kui tihti nad kasutavad jääkmaterjale kunstitegevustes. Kolm eksperti (nr 1, 5 ja 6) vastasid, et kasutavad jääkmaterjale mitu korda kuus, 2 eksperti (nr 3 ja 4) kasutavad jääkmaterjale kunstitegevustes kord kuus ning 2 vastajat (nr 7 ja 2) kasutavad jääkmaterjale harvem kui kord kuus. Võrreldes kahe küsimuse vastuseid, võib välja tuua, et vastused ei olnud identsed. Ekspert nr 6 vastas, et käsitleb jääkmaterjalidega seotuid teemasid kord kuus, kuid kunstitegevusi läbiviies kasutab jääkmaterjale mitu korda kuus. Võib oletada, et antud õpetaja kasutab jääkmaterjale tihedamini kunstitegevustes, kuid ei teadvusta endale, ega informeereri ka lapsi jääkmaterjalide positiivsetest omadustest. Ekspert nr 4 on vastanud sarnaselt, et käsitleb jääkmaterjalidega seotuid teemasid harvem kui kasutab jääkmaterjale kunstitegevustes. Töö autor lisab, et äärmiselt tähtis on rääkida lastele, et jääkmaterjalide kasutamine on võimalus keskkonda säästa. Samas tuleks integreerida jääkmaterjalidega seotud teemad näiteks jutu, mängu või arutelu jne kunstitegevustega. Kuid tööstaaži alusel ei saa erinevusi välja tuua.

Küsimusele “Kas jääkmaterjalide vähene kasutamine on tingitud tööjuhendite puudusest?” Nõustus üks ekspert (nr 6) vastusega „*jah, suurel määral*”, kaks eksperti (nr 2 ja 5) nõustusid väitega „*osaliselt*”. Üks ekspert (nr3) vastas väitele neutraalselt „ei oska öelda”. Kaks eksperti (nr 7 ja 1) vastasid “*pigem mitte*”. Väitega ei nõustunud üldse üks ekspert (nr 4), kuigi ekspert on eelnevalt väitnud, et käsitleb jääkmaterjalidega seotuid teemasid harvem kui kord kuus. Kajuri (2010) bakalaureusetöös tehti järeldus, et õpetajad kasutavad jääkmaterjale sarnaselt, kuna puuduvad jääkmaterjale mitmekesisemalt kasutama soosivad tööjuhendid. Kuid antud küsimuses on ekspertide vastused väga erinevad. Seega võib järeldada, et poolte ekspertide jaoks ei ole jääkmaterjalide vähene kasutus tingitud tööjuhendite puudusest.

Tabel 2. *Ekspertide hinnangud kuivõrd hästi täidavad tööjuhendid eesmärgi.*

	Nõustun	Pigem nõustun	Nii ja naa	Pigem ei nõustu	Ei nõustu
Laps tutvub jääkmaterjalidega.	7				
Laps tutvub erinevate jääkmaterjalide liikidega.	5	2			
Laps võrdleb jääkmaterjalide tekstuure, kujusid ja suurusid.	5	2	1		
Laps kasutab jääkmaterjale kunstimaterjalina.	7				
Laps õpib liimiga kinnitama erinevaid	6	1			

materjale: plastikut, puitu ja pappi.				
Laps teeb jääkmaterjalist mänguasja.	7			
Laps teeb jääkmaterjalist tarbeeseme.	1	3	2	1
Laps mõistab, et olmejätmed võivad ümbertegemisega saada uue otstarbe.	7			
Laps õpib väärtustama jääkmaterjale.	6	1		
Laps tunneb rõõmu jääkmaterjalidega oma kätega meisterdamisest.	7			

Ankeedi teise osa eesmärk oli saada tagasisidet kuivõrd on võimalik täita tööjuhendites esitatuid eesmärke. Kõik 7 eksperti nõustusid, et tegutsedes tööjuhendite järgi lapsed tutvuvad jääkmaterjalidega. Viis eksperti nõustusid, et laps tutvub erinevate jääkmaterjalidega, kaks eksperti nõustusid osaliselt, kuigi enamus tööjuhendites meisterdamiseks kasutati erinevaid jääkmaterjale. Samas võisid kaks eksperti vastata, et nõustuvad väitega osaliselt, kuna mitmes tööjuhendis kasutati sarnaseid materjale.

Väitega „laps uurib erinevaid suurusi ja tekstuure” nõustusid 5 eksperti. Ekspert nr 4, kes vastas nii ja naa. Vastuse põhjuseks võivad olla ka antud õpetaja vähesed teadmised jääkmaterjalide kasutamisevõimalustest. Näiteks tööjuhend nr 11 on loodud eesmärgiga suunata lapsi jääkmaterjale võrdlema. Jääkmaterjalide võrdlemine on lapsele äärmiselt oluline, sest niimoodi avastab laps jääkmaterjalide omadusi.

Üks tähtsamaid eesmärke tööjuhendite koostamisel oli suunata õpetajaid kasutama erinevaid materjale. Erinevate materjalide kasutamiseks peab laps omandama oskuse liimida. „laps õpib liimiga kinnitama erinevaid materjale: plastikut, puitu ja pappi.” Selle väitega nõustusid 6 eksperti, 1 ekspert (nr 7) nõustus väitega osaliselt.

Järgnevale väitele „laps teeb jääkmaterjalist tarbeeseme” vastati erinevalt. Ainult 1 ekspert nõustus väitega, et laps meisterdab enesele tarbeeseme. Antud ekspert (nr 1) on pika tööstaažiga. Autor usub, et jääkmaterjalidest on võimalik meisterdada tarbeeset.

Väitega „laps õpib väärtustama jääkmaterjale” nõustusid 6 eksperti. Üks erand, ekspert (nr 6) nõustus väitega osaliselt. Ka teooria väidab, et võimaldades lastel kasutada erinevaid jääkmaterjale, tekib neil materjalidega isiklik suhe (Drew & Rankin, 2004). Ökokunstiga tegeledes arenevad lastel eriteadmised antud valdkonnas. Lastel kujunevad väärtushinnangud ja hoiakud loodusliku ja tehise keskkonna suhtes (Inwood, 2005). Seega

võib järeldada, et kui laps hakkab tegutsedes hoolima keskkonnast, siis hakkab ka laps jääkmaterjale väärtustama. Monaghan (2007) on öelnud, et kõige lihtsam viis keskkonnast hoolida on koguda ja kasutada jääkmaterjale.

Kõik eksperdid hindasid kõige kõrgemalt ja nõustusid üksmeelselt, et õppetegevuses täituvad järgnevad eesmärgid: laps kasutab jääkmaterjale kunstimaterjalina, laps tunneb rõõmu jääkmaterjalidega oma kätega meisterdamisest, laps teeb jääkmaterjalist mänguasja ja laps mõistab, et olmejätmed võivad ümbertegemisega saada uue otstarbe.

Tabel 3. *Ekspertide hinnang tööjuhendite pedagoogilisele sobivusele.*

	Nõustun	Pigem nõustun	Nii ja naa	Pigem ei nõustu	Ei nõustu
Kunstitööd on 6-7aastastele lastele eakohased.	3	1	3		
Kunstitööd on lapsele atraktiivsed.	6	1			
Kunstitööd on lapsepärased.	6	1			
Kunstitegevused on vastavuses laste huvide ja õppemotiividega.	6	1			
Kunstitööd on teostatavad.	4	2	1		
Kunstitööd toetavad lapse arengut.	4	2	1		
Tööjuhendid aitavad mõista ja käsitleda jääkmaterjalide teemat.	5	2			
Tööjuhendid aitavad õpetajal tegevust planeerida.	5	3			
Tööjuhendid soodustavad igapäevastes kunstitegevustes jääkmaterjale rohkem kasutama.	5	1	1		
Tööjuhendid inspireerivad uusi kunstitegevusi välja mõtlema.	6	1			

Ankeedi kolmanda osa eesmärgiks oli saada tagasisidet tööjuhendite pedagoogilise sobivuse kohta. Väitega „*kunstitööd on 6-7aastastele lastele eakohased*” nõustusid täielikult 3 eksperti, kellest kaks olid pika tööstaažiga. Osaliselt nõustus 1 ekspert. Kolme eksperdi seisukohad olid neutraalsed. Robal (1997) on öelnud, et raske töö tuleb viia tasemele, kus laps suudab iseseisvalt edasi tegutseda, sest töö jõukohasus on suhteline. Palju sõltub, kuidas õpetaja on töö ette valmistanud. Autor lisab, et igas rühmas on väga erinev

tase, kuid tegevust tuleb planeerida lapse lähima arengu tsooni järgi, et tagada lapsele maksimaalne areng. Tegevust saab alati töökäigus lihtsustada või keerulisemaks teha.

Kuna väited „*kunstitööd on lapsele atraktiivsed, kunstitööd on lapsepärased, kunstitegevused on vastavuses laste huvide ja õppemotiividega*” on sarnased ja mõõdavad sisult samasid põhimõtteid, analüüsitakse neid selles lõigus koos. Väidetega nõustusid 6 eksperti, osaliselt nõustus ekspert nr 7. Tuginedes eksperthinnangule võib järeldada, et antud kunstitööd on lastele atraktiivsed ja huvitavad. Ka Calisandermir (2011) on rõhutanud, et jääkmaterjalide valimisel tuleb lähtuda laste huvidest.

Väitega „*kunstitööd on teostatavad*” nõustusid 4 õpetajat, osaliselt nõustus 2, üks ekspert hindas väidet neutraalseks „*nii ja naa*”, kuid ei ole kirjutanud vastuse põhjust. Vaadeldes ekspertide vastustuseid võib oletada, et tegevused on teostatavad. Autor usub, et tegevust planeerides on õpetajal kõige raskem leida õigeid jääkmaterjale, mis võib saada takistuseks kunstitegevuse läbiviimiseks.

Väitega „*kunstitööd toetavad lapse arengut*” nõustusid 4 eksperti, osaliselt nõustusid 2 eksperti ning üks ekspert hindas väidet neutraalselt („*nii ja naa*”). Pikema tööstaažiga eksperdid nõustusid täielikult väitega, seega võib järeldada, et kunstitööd toetavad lapse arengut. Väitega „*tööjuhendid aitavad mõista ja käsitleda jääkmaterjalide teemat*” nõustusid 5 eksperti, 2 eksperti pigem nõustusid.

Väitega „*tööjuhendid soodustavad igapäevastes kunstitegevustes jääkmaterjale rohkem kasutama*” nõustusid 5 eksperti, nende seas staažikamad õpetajad. Ekspert nr 7 nõustus osaliselt väitega. Ekspert nr 4 vastas neutraalselt „*nii ja naa*”. Väitega „*tööjuhendid inspireerivad uusi kunstitegevusi välja mõtlema*” nõustusid 6 eksperti ja ekspert nr 4 pigem nõustus.

Välja saab tuua, et ankeedi kolmanda osa väidetele vastasid kõige skeptilisemalt lühema tööstaažiga õpetajad (ekspert nr.4 ja 7). Pikema tööstaažiga eksperdid hindasid tööjuhendite pedagoogilist sobivust kõrgemalt. Võib järeldada, et antud uurimuses hindavad staažikamad õpetajad laste võimeid kõrgemalt kui vähem staažikad õpetajad. Kuid samas võivad põhjuseks olla ka suuremad kogemused tegevuse läbiviimises. Teooriast tulenevalt võiks välja tuua, et jääkmaterjalide kasutamine kunstitegevustes nõuab õpetajalt materjalide tundmist ja mida rohkem materjale kasutada, seda lihtsamaks muutub jääkmaterjalide ettevalmistamine kunstitegevusteks (Calisandermir et al. 2011; Kiuru, 2010).

Tabel 4. *Ekspertide hinnangud tööjuhendite ülesehitusele, loogikale ja vormistusele.*

	Nõustun	Pigem nõustun	Nii ja naa	Pigem ei nõustu	Ei nõustu
Tööjuhendid on visuaalselt atraktiivsed.	6	1			
Tööjuhendid on kasutajasõbralikud.	5	2			
Tööjuhendid on keeleliselt korrektsed.	5	2			
Tööjuhendites olevad joonised ja pildid aitavad töökäiku mõista.	7				
Tööjuhenditel on korrektne vormistus.	5	2			
Tööjuhendid on loogiliselt ülesehitatud.	6	1			
Juhendid tööprotsessiks on arusaadavad.	6	1			

Ankeedi neljanda osa eesmärk oli koguda tagasisidet, kas tööjuhendid on loogiliselt ülesehitatud ja korrektselt vormistatud. Tulemustest võib järeldada, et tööjuhendite ülesehitust ja vormistust hinnati positiivselt, sest eksperdid nõustusid või pigem nõustusid kõikide väidetega. Kõige positiivsemalt ja üksmeelsemalt hinnati väidet „*tööjuhendites olevad joonised ja pildid aitavad töökäiku mõista*”. Selle väitega nõustusid kõik 7 eksperti. Seega saab tööjuhendite ühe tugevama küljena esile tuua õnnestunud pildilist materjali.

Eraldi võib välja tuua, et väitega „*tööjuhendid on kasutajasõbralikud*” nõustusid 5 eksperti ja 2 eksperti (nr 6 ja 7) pigem nõustusid. Ekspert nr 6 kirjutas avatud küsimusse: „*Mulle endale meeldib töö juhendit lugeda, kui erinevad osad on paremini eraldatud. Materjalid/vahendid rohkem esile toodud (nt boldis).*” Tema soovitus jäi teostamata, kuna teisi eksperte see ei häirinud.

Teiseks võib välja tuua, et väitega „*tööjuhendid on keeleliselt korrektsed*” nõustusid 7 eksperdist 5 ja pigem nõustusid 2 eksperti. Võib järeldada, et üldjoontes on tööjuhendid keeleliselt korrektsed. Avatud küsimustes on viidatud kahele lausele. Töö autor muutis lauseid vastavalt ekspertide soovitudele.

Ankeedi viies osa. Viiendas osas paluti ekspertidel soovitada, kuidas võiks tööjuhendeid täiendada. Eesmärgiks saada täiuslikud tööjuhendid. Ekspert nr 3 andis tagasisidet ühiselt kõigile tööjuhenditele, et temale olid kõik tööjuhendid arusaadavad, sest need on adresseeritud õpetajatele, mitte lastele.

Tööjuhend nr 1 (lisa 2.1). Ekspert nr 7, nooremõpetaja, ütles: „Tegelikuses on ilmselt mõttekam lasta igal lapsel üht või paari värvi materjali korraga teha. Siis ei segune värvid materjali värvimisel ega kuivatamisel.” Autor nõustub, sest vahtplasti värvimine

vajab harjutamist. Õppides vahtplasti värvima, soovivad lapsed suuremat värvivalikut värvimiseks. Ekspert nr 1, staažikas pedagoog, soovitas seevastu kasutada ka värvide segamist. See on hea idee, sest lastele meeldiks värve segada, kuna värvikirevast materjalist saaks meisterdada näiteks ilusa kevadise pildi. Samas tuleb arvestada laste oskustega, kui laps on võimeline kasutama erinevaid värve tegevustes, siis peaksid õpetajad looma lapsele vastavad võimalused.

Ekspert nr 5 leidis, et loodud materjalile võiks lisada PVA liimi, siis saaks antud segust meisterdada komme meenutavaid mänguasju, mida saaksid lapsed hiljem edukalt kasutada nukunurgas mängides. Lisaks kirjutab ekspert nr 7, et juhend on korrektne ja hea ideega. Lisades, et pildi järgi tundub, nagu teeks iga laps ühekorraga paljudes värvides meisterdamismaterjali. Pilt on lisatud, et õpetaja mõistaks, kui erinevates värvides materjali on võimalik meisterdada. Ekspert nr 5 soovitab mainida töökäigus, millal kasutada meisterdamispõlle, meisterdamisalust ja kilekindad, vastasel korral ei leia ekspert põhjust, miks need vahendid on tööjuhendis nimetatud. Tööautor arvab, et antud info lisamine tööjuhendisse ei ole vajalik, sest see on iseenesest mõistetav, millal kasutada meisterdamisalust ja põlle. Võib järeldada, et tööjuhend oli ekspertidele arusaadav ja lastele eakohane, sest tagasiside oli positiivne.

Tööjuhend nr 2 (lisa 2.2). Antud tööjuhend sai kõige rohkem tagasisidet. Ekspert nr 1 arvas, et tuleks tutvustada erinevaid värve, millega käevõrusid katta. Lähtudes põhimõttest, kas värv jääb püsima või miks ei pruugi jääda, kas näiteks guašš määrüb jne. Autor valis töö tegemiseks akrüülvärvid, sest need katavad hästi plastmassi. Papp-poole võib värvida ka guaššidega, kuid peab arvestama, et guaššid ei ole veekindlad ja võivad määruda. Seega võib lastele tutvustada, lähtudes jääkmaterjalide omadustest, missuguste värvidega saab erinevaid jääkmaterjale värvida. Ekspert nr 5 lisab, et akrüülvärvi võib asendada guaššvärvi ja PVA liimi seguga. Autor oletab, et guaššvärvi ja PVA liimi segu võib olla keskkonnasõbralikum ja odavam. Ekspert nr 5 ja nr 7 jääb arusaamatuks, miks peab poole kaks korda värvima. Autor lisab, et kui värvida poole kaks korda jääb värv paremini peale ja erksam.

Ekspert nr 1. lisas, et lapsed võiksid poole ise tükeldada või neid kokku liimida, niimoodi saaksid lapsed otsustada oma meisterdamistöö pikkuse ja suuruse üle. Huvitavad mõtted, kuid antud tööjuhend muutuks liiga mahukaks, seega võiks kirjutada nendest mõtetest eraldi tööjuhendi. Ekspert nr 1 soovitav õpetada ka sidumist. Antud tööjuhendit järgides on kolm võimalust: laps oskab siduda, laps õpib siduma või seob õpetaja. Ekspert nr 2 jaoks oli arusaamatu, kui suur on kasutatavate poolide läbimõõt. Autor muutis tööjuhendit vastavalt soovitudele. Ekspert nr 4 kirjutab: *“Raske arusaada, mis poolidega on tegemist.*

Ja kust neid võiks saada.” Poolid on niidirulli sisu. Need jäävad tarbitud niidirullist üle. Seega võib niidipoole kodus koguda või koguda koos lapsevanematega. Ka teoorias selgus, et mõttekas on koguda jääkmaterjale koos lapsevanematega. Ekspert nr 5 arwab, et valminud meisterdus sobib hästi emadepäeva kingituseks, sest on värviline ja kevadine meisterdus.

Tööjuhend nr 3 (lisa 2.3). Ekspert nr 1 vastas, et šampoonipudelit võib värvida ka guaššidega ja seejärel lakkida.” Autor arvas, et see on hea idee. Ekspert nr 5 kirjutab, et on hea mõte, kuid meisterdamisvahendite nimistust on käärid puudu. Autor lisas käärid tööjuhendisse. Ekspert nr 6 ütles, et temale jäi akende koht selgusetuks. Seega tekkis tal küsimus, kas pudeli sisse tuleb lõigata auk või tuleb kommiälused lihtsalt pudelile liimida? Tööjuhendis on sõnastatud: „*Võtke kommiälused ja lõigake nendest allveelaevale aknad umbes 6–10. Kleepige aknad pudeli ühele küljele.*” Autor lisab, et kui järgida tööjuhendit, ei tohiks tekkida küsimust, kas tuleb pudelisse auk lõigata. Samas šampoonipudeli lõikamine on juba täiskasvanule keeruline. Vastupidiselt kiitis ekspert nr 7, et tööjuhend on hea ja selge. Lisades, et tema arvas, et akrüülvärv kuivab küll võrdlemisi kiiresti, kuid siiski võtab aega. Seega arvas ekspert ainsana, et tegevuse ajal ei jõua materjali mõlemat poolt värvida. Samas oli märgitud tööjuhendi orienteeruvaks ajaks 1-2 tegevust. Seega võib osa tegevust jätkata hiljem või järgneval päeval. Ekspert 7 arvas, et juhendis võiks olla veel mingi tegevus, mõte, värvi kuivamise ajaks. Autor ei lisa uusi tegevusi, sest arvas, et antud tegevus peaks olema võrreldes järgnevate tööjuhenditega lihtsam, sest tööjuhendite kogu loomisel on lähtunud põhimõttest lihtsamalt raskemale. Tööjuhendi eksperthinnangud on enamasti positiivsed, seega võib järeldada, et kunstitöö sobib läbiviimiseks koolieelikute rühmas.

Tööjuhend nr 4 (lisa 2.4). Esimene ekspert tõi välja positiivse küljena, et niimoodi saab teha erinevaid tegelasi. Järelikult inspireerib antud juhend eksperti uusi kunstitöid välja mõtlema. Samas lisab ekspert nr 5, et see kunstitöö on mahukas. See kommentaar on mitmeti mõistetav, sest sõna mahukas ei pruugi tähendada töö ebaõnnestumist vaid lihtsalt töö, mis kestab kauem. Ekspert nr 5 arwab, et kilpkonna silmad tunduvad veidi ohtlikud, näiteks terav nõöpnõel võib välja kukkuda. Kuid autor lähtus põhimõttest, et tegevustes kasutatakse ainult jääkmaterjale, siis tasuks mõelda, missugune on nõöpnõel jääkmaterjalina. Nõöpnõela kasutatakse kunstitegevuses siis, kui nõöpnõelal puudub terav ots. Antud kunstitööd luues on kasutatud defektiga nõöpnõelu, mis on nürid. Ekspert nr 5 on pakkunud välja võimalused nõöpnõela asendada tikuga või kruviga. Ekspertid nr 6 ja nr 7 arvates on tööjuhend selge ja arusaadav. Antud tööjuhendis võib silmad vahetada ohutuma variandiga, kuid staažikamate õpetajate jaoks on tegevus teostatav ja lastele eakohane.

Tööjuhend nr 5 (lisa 2.5). Antud tööjuhendis enamik eksperte arvasid, et füüsalilehed ei sobi koerale kõrvadeks. Autor arvab, et füüsalilehed sobivalt kujult kõrvadeks, kuid mängides võivad kõrvad rebeneda, seega võiks kõrvad meisterdada teistest materjalidest. Ekspertid (nr 1, 2, 5) on pakkunud välja, et kõrvad võiksid olla meisterdatud krepp-paberist, riidest, kartongist, vanast ajalehest või ajakirjast. Ekspert nr 5 tekkis idee, et kui avad mitte teipida, saaks kunstitööd kasutada näiteks lillepripsina (kui keelt mitte lisada). Selle kunstitöö eesmärk on luua jääkmaterjalidest mänguasi, mida saab kasutada ka tarbeesemena. Töö autor muutis osaliselt tööjuhendit vastavalt ekspert nr 5 soovitudele.

Ekspert nr 7, kes on antud uurimuses kõige lühema tööstaažiga õpetaja, arvab, et juhend on põhjalik ja arusaadav. Kuid tema usub, et juhendada 5nda tööjuhendit järgi koolieelses lasteaiarühmas on keeruline. Seitsmest eksperdist üks arvab, et tegevus on liiga keeruline ning ekspert on esimest aastat õpetaja, seega võib oletada, et tal ei ole veel piisavalt teadmisi ja pädev juhendada osasid kunstitegevusi. Autor arvab, et kui on hea koostöö õpetaja ja õpetaja abi vahel, ei tohiks töö ülemäära keeruline olla, sest võib ju lihtsalt teine päev lõpetada. Üheks variandiks on viia tegevus läbi väiksemate gruppidega. Teised eksperdid vastasid, et tegevus on teostatav ja lastele eakohane.

Tööjuhend nr 6 (lisa 2.6). Ekspert nr 2 soovitas märkida, et tegu on läbipaistva pudeliga. Autor tegi tööjuhenditesse muudatuse. Ekspert nr 1 soovitas, et pudelit võib täita ka erinevate tangainetega või värvitud liivaga. Töö autor lisab, et pudelit võib täita ka kollaseks ja mustaks värvitud vahtplastiga. Ekspert nr 5 ja nr 7 arvavad, et tööaeg on lühike. Autor teeb täiendused tööjuhenditesse. Ekspert nr 7 toob tööjuhendi tugevate külgedena välja hästi lõimitud eesmärgid ja toredea idee. Ekspertide üksmeelne positiivne tagasiside kinnitab, et tööjuhend sobib ja kirjeldatud kunstitöö on teostatav ja lastele eakohane.

Tööjuhend nr 7 (lisa 2.7). Tööjuhendit hindasid eksperid väga positiivselt. Tööjuhend oli kõigile arusaadav nende hinnangul lastele eakohane. Ekspert nr 1 arvab, et võiks lisada pärleid poolide vahele. Autor leiab, et see on hea idee, kuid näiteks poest ostetud pärlid ei ole jääkmaterjalid. Seega peaks pärlid pärinema võimaluse korral katkisest kaelakeest, sest antud töö üks kesksem eesmärk on pakkuda jääkmaterjalidest keskkonnasõbralikke kunstitöösid. Ekspert nr 2 lisab, et peaks märkima niidipoolide ligikaudse diameetri, et lihtsustada poolide valimist. Autor lisab materjalide diameetri, kuid siiski loodab, et õpetajad lähtuvad poolide valimisel loovusest. Poolid võivad ju olla erineva suurusega, nõop võib olla olulisemalt suurem kui poolitükid jne. Ekspert nr 5 leiab, et poolidest ja nõobist vaskussi meisterdamine on väga vahva mõte. Ekspert nr 6 ja nr 7 vastavad, et neile on juhend arusaadav. Ekspert nr 7 arutleb, kust nii suures koguses poole

saada, et rühmaga vaskusse või käevõrusid meisterdada. Kui need spetsiaalselt kuskilt osta/hankida, siis pole ju enam jääkmaterjaliga tegemist. Autor arvab, et kui need on toodetud eesmärgil, et neid kasutatakse kunstitegevustes, siis need ei ole jääkmaterjalid. Poolid on ka siis jääkmaterjalid, kui neid kusagilt hankida. Näiteks lapsevanem on õmbeleja ja kogub poole ning seejärel viib lasteaeda.

Tööjuhend nr 8 (lisa 2.8). Ekspert nr 7 arvates oli kunstitöö positiivseks küljeks, et valminud eset saab laps reaalselt kasutada. Ekspert nr 1, kes on staažikas õpetaja, vastab: „*Huvitav, ei oska midagi lisada.*” See on esimene tööjuhend, kuhu tema nõuandeid ei kirjuta. Võib järeldada, et tööjuhend on tema jaoks täiuslik. Ekspert nr 5 kirjutab, et töövahenditest puuduvad käärid ning tööaeg vist peaks pikem olema. Seega võib järeldada, et ekspert ei tea täpselt, kas tööaeg peaks pikendama. Ekspertid nr 6 ja nr 7 arvavad, et on keeruline või võimatu leida juukseseerumituubi. Autor lähtub põhimõttest, et antud bakalaureusetöö eesmärgiks on suunata õpetajaid käsitlema kunstitegevustes vähem kasutatavaid jääkmaterjale ning tööjuhendit ei oleks koostatud, kui antud materjali poleks käibel. Samas Robal (1997) on öelnud, et jääkmaterjalid vahetuvad ajas. Seega võib olla ekspertide skeptilisuse põhjuseks, kuna ekspertidel ei ole antud jääkmaterjaliga isiklikku kokkupuudet. Samas võivad alternatiivideks juukseseerumituubidele olla analoogse kujuga salvituubid, hambapasta tuubid jne. Samas tundub ekspertidele nr. 7, et antud tööd tehes oleks tervet rühma korraga juhendada pisut keeruline. Kahjuks ei ole ekspert lisanud, mis tema jaoks selle kunstitöö keeruliseks teeb. Näiteks pakub autor välja, et töö lihtsustamiseks võib pingviinile noka ka maalida. Kui lisab, et õppetegevuses tuleb lähtuda põhimõttest, et see arendab lapsi, seega ei tohiks töö liiga lihtne olla. Tulemustest võib järeldada, et kuus eksperti pidasid seda tööjuhendit teostatavaks ja lastele eakohaseks.

Tööjuhend nr 9 (lisa 2.9). Ekspert nr 1 kirjutab, et neid materjale saaks ka kasutada teiste loomade meisterdamiseks. Ekspert nr 5 ja nr 7 arvavad, et selle juhendi sõnastust tuleb muuta. Ekspert nr 5 lisab, et kunstitöö on tore, kuid temale jäävad selgusetuks punktid 1 ja 4. Tööjuhendites tehti korrektureid ja muudeti sõnastust. Ekspert nr 6 usub, et tegevus on lastele huvitav ning teostatav, seevastu arvab ekspert nr 7, et suures grupis on kunstitööd keeruline juhendada. Kuid ei lisa, milline koht on keeruline. Teisted 6 eksperti arvavad, et tegevus on eakohane.

Tööjuhend nr 10 (lisa 2.10). Ekspert nr 1 soovib õpetada lastele ka erinevate kangamaterjalide valimist - hargnevaid, villaseid, siidiseid jne ja lasta erinevaid tekstuure katsuda (isegi liivapaberit). Antud ekspert soovib õpetajal suunata lapsi jääkmaterjale avastama. Ka teoorias on välja toodud, et jääkmaterjale avastades tuleks kasutada kõiki

meeli. Ekspert nr 5 lisas, et paar tööriista puudub tööjuhendist. Autor lisas tööjuhenditesse puuduvad vahendid: käärid ja pisikene pesulõks. Ekspert nr 7 hindas tööjuhendi heaks ja arusaadavaks, kuigi antud tööjuhend on autori hinnangul keerulisem kui 8. tööjuhend. Ekspert nr 6 küsis, et mis on alternatiivid tuubidele. Antud teemat arutleti 8nda tööjuhendi analüüsis. Ekspert nr 7 leidis, et näpunukkude meisterdamisel saaks edukalt kasutada väikesi jogurtipudeleid (Actimel, Hellus jm), sest neid tekib prügina märgatavalt rohkem kui juukseseerumi pudeleid või tuube. Autor arvab, et pisikestest jogurtitopsidest saab ka meisterdada näpunukke. Kuid võimaluse korral jääb tööjuhendis kasutatud tuubist parem tulemus.

Tööjuhend nr 11 (lisa 2.11). Ekspert nr 1 kiitis ideed ning ei soovinud midagi lisada. Arvestades antud eksperdi kogemusi on see väga positiivne hinnang tööjuhendile. Ka ekspert nr 6 usub, et antud töö on teostatav ja arusaadav ning leiab, et see on ka hea idee kingituste tegemiseks, näiteks emadepäevaks. Ekspert nr 5 lisas, et talle jääb punkt nr 6 selgusetuks. Autor muutis tööjuhendis antud punkti sõnastust arusaadavamaks. Ekspert nr 7 ei mõistnud esmakordse lugemisel töökäiku. Ekspert kahtleb selle kunstitöö sobivuses, kuna kardab, et tervet rühma korraga on raske juhendada. Antud kunstitööd võib jaotada näiteks mitmeks tegevuseks, vastavalt rühma üldisele tasemele. Kindlasti on lapsi, kes saavad tööga kergesti hakkama, keda ei ole vaja palju juhendada. Alustused võib võtta kaks topsti, mille peale asetada liimne riie. Töö põhiidee on suunata lapsi avastama jääkmaterjalide kasutamise võimalusi. Näiteks saab jääkmaterjale kasutada kuju andmiseks. Suunata uurima topside kujusid, võrdlema riide ja plastmassi tekstuuri erinevust jne. Kahjuks ei ole kirjutanud ekspert võimalusi, kuidas tööjuhendit paremaks või lihtsamaks muuta. 7 eksperdist 6 arvas, et tööjuhend on hea ideega ja sobib kasutamiseks 6-7aastaste laste rühmas.

Kokkuvõtteks võib öelda, et ekspertideks juhtusid väga erinevad õpetajad, millest tulenevalt oli tagaside mõnevõrra erinev. Tänu erinevatele ekspertide soovitudele sai töö autor muuta tööjuhendeid täpsemaks. Kõige skeptilisemaks eksperdiks oli nr 7, kes on nooremõpetaja. Üks variant, mis põhjustada tema kriirilisust on vähesed kogemused, sest eelkõige kartis antud ekspert, kas tegevused sobivad terve rühmaga meisterdamiseks. Võib oletada, et kui antud ekspert oleks töökäigu läbi teinud, oleksid vastused olnud positiivsemad. Ka Gandini (2005) kirjeldas Itaalia lasteaeda, kus õpetajad tundisid end jääkmaterjalidest meisterdades ebakindlalt. Kuid peale jääkmaterjalide avastamist leidsid enesekindluse kasutamaks erinevaid jääkmaterjale kunstitegevustes. Siiski suhtus töö autor antud eksperdi arvamustesse tõsiselt ning vaatles juhendid. Seejärel muudeti üks tööjuhend

lihtsamaks ja ülejäänudsid tööjuhendeid kirjeldati tulemustes, kuidas võiks neid lihtsustada. Kuna autor arvas, et kui 6 eksperti saaksid tegevuste läbiviimisega hakkama, muutuksid tööjuhendid koolieelikutele liiga lihtsateks. Ekspertidest saab välja tuua ka nr 1, tema oli pika tööstaažiga ning aitas täiustada tööjuhendeid ja kirjutas häid soovitusi. Tööjuhendid inspireerisid eksperte, sest nad pakkusid palju huvitavaid mõtteid, kuidas võiks tööjuhendeid edasi arendada.

Osasid jääkmaterjale kasutatakse kunstitegevustes rohkem kui teisi, sest neid on kergem leida ja ettevalmistada. Jääkmaterjalid on väga mitmekülgsed ja arendavad õpimaterjalid, seega peaksid õpetajad kasutama enda töös erinevamaid jääkmaterjale, mida antud bakalaureusetöö raames loodud tööjuhendid soodustavadki. Võrreldes tööjuhendite tagasisidet võib kokkuvõtteks järeldada, et kõik tööjuhendites kirjeldatud kunstitööd on võimalik läbiviia koolieelikute rühmas. Seega võib järeldada, et bakalaureusetöös püstitatud eesmärk sai täidetud. Töö autorile oli keeruline väljakutse kirjutada bakalaureusetöö ökokunsti ja jääkmaterjalide teemal, sest olenemata teema aktuaalsusest, on seda vähe uuritud. Seega andis töö autor oma panuse antud teema uurimiseks. Teema uurimise perioodil sai autor palju uusi teadmisi. Edasiseks võiks uurida, kuidas ökokunsti tegevused muudavad laste hoiakuid ja suhtumist keskkonda.

Tänuõnad

Autor soovib tänada kõiki, kes aitasid kaasa käesoleva bakalaureusetöö valmimisel - K.Kiidronit juhendamise eest, Jaaksoni ja Vahtlat, kes aitasid tööd keeleliselt toimetada ning pere, kes toetasid autorit töö valmimise ajal.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Kasutatud kirjandus

- Annast, J. (2010). *Kunstitegevused ja õppemängud kunstitegevuste toetamiseks 5-aastastele*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Antonopoulos, A. (2004). *Nature-Based Art: An Exploration in Studio Practice*. Masters thesis. Concordia University.
- Barker, C. (s.a.). Welcome! A letter from parent. *An Early Childhood Service-Learning Curriculum for The Environment and Earth Day*. Külastatud aadressil:
http://learningtogive.org/teachers/early_childhood_service_curriculum_for_the_environment_0.pdf.
- Barnes, R. (2004). *Teaching Art to Young Children 4-9* (2nd ed.). New York: RoutledgeFalmer.
- Bower, S. (2011). Environmental Art: A Working Guide To Landscape of Arts for Change. *Animating Democracy: Americans for the Arts*. Külastatud aadressil:
<http://animatingdemocracy.org/sites/default/files/SBower%20Trend%20Paper.pdf>.
- Brooks, N. E. J. (2007). Recycling Kandinsky. *Arts and Activities*, 141(5), 19-20.
- Calisandermir, F., Can-Yasar, M., Inal, G., Kandir, A., & Uyanik, Ö. (2011). New Explorations With Waste Materials in Early Childhood Education. *US-China Education Review, A 1*, 111-118.
- Church, E. B. (2008). *TWICE as nice: Reduce, reuse, recycle... to create, build, and learn*. *Scholastic Parent & Child*, 16(1), 50.
- Drew, W.F. & Rankin, B. (2004). Promoting Creativity for Life Using Open-Ended Materials. *Young Children*, 59(4), 38-45.
- Egenes, B. (2011). Inspired by Nevelson. *Arts and Activities*, 149(5), 32.
- Fisher, R. (2005). *Õpetame lapsi mõtlema*. Tartu: AS Atlex.
- Gandini, L. (2005). Recycled Materials. *Exchange*, 1, 38-40. Külastatud aadressil:
<https://secure.ccie.com/library/5016138.pdf>.
- Goins, B. L. (2004). *Creative Kids: Arts, Crafts & More*. Westminster: Teacher Created Resources.
- Harf, M. (2010). *Säästupillid*. Tallinn: TEA kirjastus.
- Hass, K. (2011). *Näidistööde komplekt 7aastastele lastele kunstivaldkonna sisu õpetamiseks lasteaias*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Inwood, H. (2005). Investigating Teachers' Attitudes Towards Eco-Art Education. *Canadian Review of Art Education*, 32, 41-54.

- Kajur, T. (2010). *Loodusliku ja jääkmaterjali kasutamisest laste käelistes tegevustes koolieelsetes lasteasutustes*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Kelley, T. R. (2009). Resources using waste management to reduce, reuse, and recycle. *Technology and children*, 14(2), 14-15.
- Kia ora. (2010). *ecARTnz emagazine of professional practice for early childhood educators in Aotearoa New Zealand*, 3, 2. Külastatud aadressil:
http://www.elp.co.nz/ecARTnz/ecARTnz_issue_3.pdf.
- Kiuru, M. (2010). *Keskkonnasõbralik käsitöö*. Tallinn: TEA kirjastus.
- Kollom, E. (2011). *Abimaterjal teema "Puu aastaring" käsitlemiseks 6-7aastaste lastega*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava*. (2008). Külastatud aadressil:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917>.
- Kuusk, K. (2011). Näidistööde komplekt viie aastastele lastele valdkonna "Kunst" sisu õpetamiseks. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Leggett, J. (1991). *Waste war – The facts behind the Earth's fight for survival*. Italy: L.E.G.O.
- Leppik, P. (2000). *Arendame oma lapsi*. Võru: AS Võru Täht.
- Mayesky, M. (2012). *Creative Activities for Young Children* (10th ed.). Belmont: Wadsworth Publishing.
- Monaghan, K. (2007). *Organic Crafts: 75 Earth-Friendly Art Activities*. Chicago: Chicago Review Press.
- Ots, E. (2011). *Tööjuhendite kogu meisterdamise teema käsitlemiseks lasteaias*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Ritchie, J. (2010). Wearable art from recycled and natural materials – Raglan Childcare and Education Center. *ecARTnz emagazine of professional practice for early childhood educators in Aotearoa New Zealand*, 3, 10-11. Külastatud aadressil:
http://www.elp.co.nz/ecARTnz/ecARTnz_issue_3.pdf.
- Robal, M. (1997). *Jääkmaterjali kasutamise võimalusi meisterdamisel*. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- Rome, A. (2003). "Give Earth a Chance": The Environmental Movement and the Sixties. *The Journal of American History*, 90(2), 525-554.
- Sein -Garcia, M. (2009). *Ökokunst. Loovtegevused eelkooliealiste lastega*. Tallinn: AS Ajakirjade Kirjastus.
- Siilak, P. (2009). *Meisterdame loodusematerjalidest*. Paide: Kuma kirjastus.

- The Point Preschool Oyster Bay NSW. (s.a.). *Greening your workplace*. Kõlastatud aadressil: <http://schoolsrecycle.planetark.org/documents/doc-662-the-point12.pdf>.
- Tomascoff, R. (2011). Being Creative „Inside the Box” *Arts & Activities*, 149, 30.
- Watson, B. R. (2009). How Your Centre Can Use Existing Recycled Materials for Art & Craft Projects. *Canadian Child*, 4, 8-9.
- Weber, A. B. (s.a.). Service-Learning Begins in Nursery School – No, they’re not too young! *An Early Childhood Service-Learning Curriculum for The Environment and Earth Day*. Kõlastatud aadressil: http://learningtogive.org/teachers/early_childhood_service_curriculum_for_the_environment_0.pdf.

Lisa 1. *Tööjuhendite kogumite nimistu, mida uuriti taustainfoks, et koostada vähem kasutatud jääkmaterjalidest kunstitööd.*

Auzemery, N., Balart, M., Cauquetoux, D., Chevalier, M., Damasio, M., Lebailly, V., Mangematin, F., Markovic, C., & Seret, N. (2003). *Tegevused, meisterdamine, looming: raamat 6-10aastastele.* Tallinn: Sinisukk.

Bassachs, A. G., Garbalo, M. M., & Muelas, I. S. (1998). *Kevad - meisterdamist väikelastele.* Tallinn: Odamees.

Bassachs, A. G., Garbalo, M. M., & Muelas, I. S. (1998). *Pidustused - meisterdamist väikelastele.* Tallinn: Odamees.

Bassachs, A. G., Garbalo, M. M., & Muelas, I. S. (1998). *Suvi - meisterdamist väikelastele.* Tallinn: Odamees.

Bassachs, A. G., Garbalo, M. M., & Muelas, I. S. (1998). *Sügis - meisterdamist väikelastele.* Tallinn: Odamees.

Bassachs, A. G., Garbalo, M. M., & Muelas, I. S. (1998). *Talv - meisterdamist väikelastele.* Tallinn: Odamees.

Galaczi, O. (Koost). (2011). *Suur käsitööraamat lastele 2.* Tallinn : Ilo.

Gibson, R., & Watt, F. (2006). *Meisterdamist jõuludeks.* Paide: Kuma.

Gibson, R., & Watt, F. (2006). *Meisterdamist lihavõteteks.* Paide: Kuma.

Gilpin, R. (2007). *Meisterdame issile.* Paide: Kuma.

Gilpin, R. (2007). *Meisterdame koletisi!* Paide: Kuma.

Gustavson, L. (2012). *Putukad – mutukad - loe ja laula, meisterda ja mängi.* Tallinn: Koolibri.

Harf, M. (2010). *Säästupillid.* Tallinn: Ilo.

Istváné, D., Kiresné, K. I., & Béláné, Z. (2009). *Suur käsitööraamat lastele 1.* Tallinn: Ilo.

Jaaniste, T. (2011). *Häid mõtteid kevadiseks meisterdamiseks.* Tartu: Atlex.

Jaaniste, T. (2011). *Mõtteid kevadiseks meisterdamiseks.* Tartu: Atlex.

Jaaniste, T. (2012). *Häid mõtteid sügiseseks meisterdamiseks.* Tartu: Atlex.

Jõe, L., & Tereping, K. (2011). *Nobedad näpud.* Tallinn: Ilo.

Mägi, M. (2008). *Vahva paber: paberjääkidest meisterdamine.* Rakvere: TLÜ Rakvere Kolledž.

Nicholson, S., & Robins, D. (2009). *Meisterda ise: samm-sammult suurepärase kunstini.* Tallinn: Varrak.

Nurms, M. (2007). *Kingituseks loodud: metoodiline abimaterjal voolimistegevuste mitmekesistamiseks.* Tallinn: Ilo.

- Nurms, M. (2008). *Kasulikud korgid: meisterdamisraamat*. Tallinn: Ilo.
- Nurms, M. (2010). *Vahvad pallid*. Tallinn: Ilo.
- Ormus, I. (2009). *Lõbusad munakarbid*. Tallinn: Ilo.
- Pajos, M., & Teppo, E. (Koost). (2001). *Meisterdamine pabernöörist*. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda.
- Robal, M. (1997). *Jäämaterjalide kasutamise võimalusi meisterdamisel*. Tallinn: Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse trükikoda.
- Saarso, G. A. (2003). *Kevadised meisterdused*. Tallinn: Avita.
- Saarso, G. A. (2003). *Sügisised meisterdused*. Tallinn: Avita.
- Saarso, G. A. (2003). *Talvised meisterdused*. Tallinn: Avita.
- Sein-Garcia, M. (2009). *Ökokunst: loovtegevused eelkooliealiste*. Tallinn: Ajakirjade Kirjastus.
- Siilak, P. (2009). *Meisterdame loodusmaterjalidest*. Paide: Kuma.
- Siilak, P. (2010). *Meisterdame emale*. Huuksi: Alderston Grupp.
- Steinberg, M. (2003). *Meisterdamine*. Tallinn: Koolibri.
- Steinberg, M. (2007). *Meisterdamine*. Tallinn: Koolibri.
- Vahter, E. (2001). *Kinnipüütud lehesadu*. Tallinn: Avita.
- Vahter, E. (2001). *Lumisem lumeaeg*. Tallinn: Avita.
- Vahter, E. (2002). *Puhtalt porikarva*. Tallinn: Avita.
- Vahter, E. (2004). *Tuultega võidu*. Tallinn: Avita.
- Vahter, E. (2005). *Teeme koos lapsega: 50 ideed lapse arendamiseks*. Tallinn: Ajakirjade Kirjastus.
- Vahter, E. (2008). *Isemoodi tähestik*. Tallinn: Koolibri.
- Viik, M. (2012). *Meisterdame maske*. Tallinn: Ilo.
- Wilkes, A. (1997). *Põnev vihmase ilma: rohkem kui 60 tööjuhendit*. Tallinn: Koolibri.

Lisa 2.1. Tööjuhend nr 1.

1. Tööjuhend

Nimi: Värviline vahtplast (meisterdamiseks)

Vanus: 6-7aastased lapsed.

Tööaeg: 1 tegevus (30-35 minutit)

Kunstitegevuse eesmärk:

- laps õpib tundma uut jääkmaterjali – vahtplasti,
- laps annab jääkmaterjalile uue elu ja esteetilise väärtuse,
- laps saab ilusa värvilise materjali, mida kasutada meisterdamiseks.

Meisterdamise materjalid: vahtplasti tükid, vanad guašš- või vesivärvid.

Meisterdamise vahendid: lusikas, veetops, pisikesed topsikud või kommialus assortiikarbist, meisterdamispõll, meisterdamisalus, kilekindad, ajaleht.

Töökäik:

1. Valage vesi topsikutesse.
2. Lisage lusikaga vette värvi, segage.

3. Võtke lusikaga vahtplasti tükke ja lisage need värvivette, nii imbub värv vahtplasti.

4. Kui vahtplastitükid on omandanud värvi, siis tõstke need lusikaga topsidest välja ja asetage ajalehele kuivama.
5. Nüüd on põnev kunstimaterjal järgmisteks meisterdamisteks valmis.

Edaspidi saate värvilist vahtplasti kasutada erinevaid asju meisterdades: sinist vahtplasti võib mängulistes tegevustes tähistada merd ja muid veekogusid, roheline vahtplast markeerib muru, mitmest värvist korruga saab kujundada vikerkaare, loovtegevustes - minu tuju, kevadevärvid, jne.

Töö idee ja teostuse autor: Tiiu Alamets

Lisa 2.2 Tööjuhend nr 2.

2. Tööjuhend

Nimi: Käevõru

Vanus: 6-7aastased lapsed.

Tööaeg: 1-2 tegevust (20+10 minutit)

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps annab kasutule asjale uue elu,
- laps õpib kasutama jääkmaterjale kunstimaterjalidena,
- laps loob emotsionaalse väärtusega tarbeeseme,
- laps tunneb rõõmu meisterdamisest.

Meisterdamise materjalid: plastikust või papist poolid (läbimõõduga um 1,3cm), kummipael, akrüülvärvid.

Meisterdamise vahendid: käärid, pintsel, meisterdamisalus, veetops, meisterdamispõll, kilekindad.

Eelnevad tegevused:

- Soovi korral värvige poolid meelepäraste värvidega (niiviisi jääb värv erksam).
- Õpetaja lõikab plastikust või papist poolid ühesentimeetristeks tükkideks ja jagab lastele. Poole lõika sakilise noaga. Ühele lapsele arvesta kaks pooli.

Töökäik:

1. Lase lastel leida meelepärased poolitükid.

2. Värvige poolitükid vabalt valitud värviga.
3. Asetage poolitükid sooja kohta kuivama.
4. Lükkiage poolitükid kummipaelale.
5. Siduge paelaotsad kokku.
6. Käevõru on valmis.

Töö idee ja teostuse autor: Tiiu Alamets

Lisa 2.3. Tööjuhend nr 3.

3. Tööjuhend

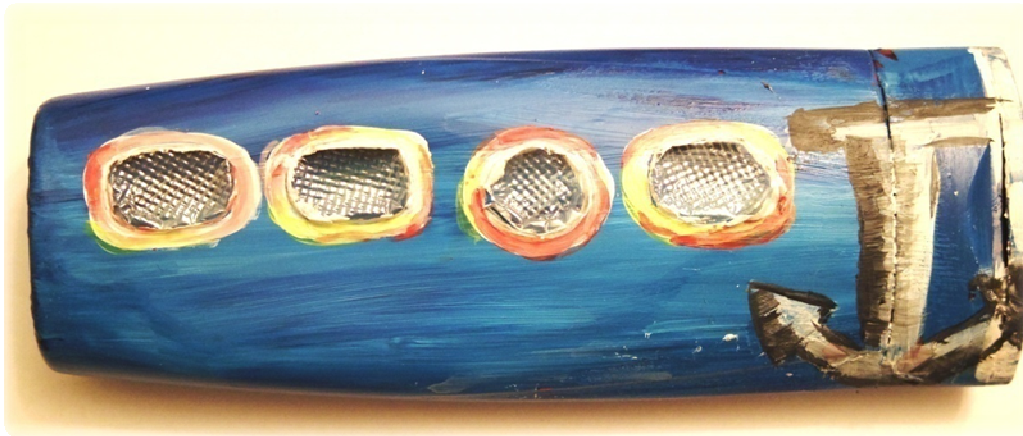
Nimi: Allveelaev

Vanus: 6-7aastased lapsed.

Tööaeg: 1-2 tegevust (35 minutit või rohkem)

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps kasutab jääkmaterjale kunstimaterjalidena,
- laps õpib mänguasja luues arvestama erinevate kujude ning tekstuuridega.

Meisterdamise materjalid: tühi šampoonipudel, akrüülvärvid, kommiälused assortiikarbist, tugev liim.

Meisterdamise vahendid: pintsel, veetops, käärid, meisterdamisalus, meisterdamispõll, kilekindad.

Eelnev tegevus:

- Õpetaja või lapsevanem peseb šampoonipudelid puhtaks.

Töökäik

4. Eemaldage šampoonipudelilt sildid.
5. Värvige šampoonipudel meeldiva värviga. Laske värvil kuivada.
6. Võtke kommiälused ja lõigake nendest allveelaevale aknad umbes 6–10.
7. Kleepige aknad pudeli ühele küljele. Liimi kuivamise ajal hoidke aknaid sõrmedega õigetel kohtadel.
8. Kaunistage allveelaeva, näiteks maalige laevale ankur ja akendele ääred.
9. Kleepige aknad ka teisele küljele, korrake protsessi.

Töö idee ja teostuse autor: Tiiu Alamets

Lisa 2.4. Tööjuhend nr 4.

4. Tööjuhend

Nimi: Kilpkonn

Vanus: 6-7aastased lapsed.

Tööaeg: 2 tegevust (35+35 minutit)

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps tutvub uue ja põneva voolimismassiga,
- laps teeb ise jääkmaterjalidest voolimismassi,
- laps avastab uut jääkmaterjali – vahtplasti,
- lapsel kujuneb positiivne suhtumine jääkmaterjalidesse.

Meisterdamise materjalid: vahtplast, kartong, mutrid, katkised nõõpnõelad, akrüülvärvid, PVA liim, liiv.

Meisterdamise vahendid: pintsel, veetops, veel üks tops, meisterdamisalus, meisterdamispõll, kilekindad, vanad kilekotid.

I osa

1. Asetage topsi vahtplasti tükke ja lisage koguseliselt umbes sama palju PVA liimi. Segage vahtplast ja liim.
2. Lisage topsi nii mitu supilusikatäit liiva, et segu oleks ühtlase tekstuuriga(kui liiva on liiga vähe, hakkab segu murenema).
3. Asetage lauale kaks kile.

4. Asetage ühele kilele 1/3 ja teisele 2/3 segust.
5. Võtke kile sisse pandud segu kätte ja mudige palliks. Väiksemast pallikesest saab kilpkonna pea, suuremast keha.
6. Asetage sooja kohta kuivama.
7. Hiljem, kui segu hakkab tahkuma, vahetage kile ajalehe vastu. Nii kuivab segu kiiremini.

II osa

1. Lõigake kartongist kilpkonnakujueline alus.

2. Võtke suurem pallike ja liimige kartongile – see on kilpkonnakeha.

3. Võtke väiksem pallike ja liimige kartongile keha otsa, lisage liimi ka keha ja pea vahele.

4. Asetage mutter kilpkonna pähe silmaks, mutrist pange läbi nõöpnõel. Nõöpnõelapead värvige sinise akrüülvärviga.
5. Korrake sama tegevust ka teise silma loomiseks.
6. Maalige värviga kilpkonnale suu.
7. Värvige kilpkonna kilp. Asetage kilpkonn kuivama.

Töö idee ja teostuse autor: Tiiu Alamets

Lisa 2.5. Tööjuhend nr 5.

5. Tööjuhend

Nimi: Koer

Vanus: 6-7aastased lapsed.

Tööaeg: 1 tegevus (35 minutit)

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps kasutab jääkmaterjale kunstimaterjalidena,
- laps meisterdab olmekeemiataarast ise mänguasja,
- laps tunneb rõõmu jääkmaterjalidest meisterdamisest.

Meisterdamise materjalid: akrüülvärvid, 2 nõopi, füüsali vilja leht, katkine patsikumm, pihustiga lapik pudel, ajaleht, tugev liim.

Meisterdamise vahendid: pintsel, veetops, meisterdamisalus, meisterdamispõll, kilekindad.

Eelnevad tegevused:

- Värvige tükike ajalehepaberist (7x4 sentimeetrit) roosaks.
- Puhastage pihustiga pudel põhjalikult.

- Eemaldage pudelilt sildid.
- Soovi korral võib pudeli juba enne katta ühe värvikihiga.

Töökäik:

1. Kleepige teibiga kinni pudelil pihusti juures asuvad avaused.
2. Katke pudel ja pihusti (koera kere ja pea) meelepärase värviga.
3. Värvige sama värviga ka patsikumm. Asetage sooja kohta (näiteks radiaatorile) kuivama.
4. Maalige koerale kaelarihm.
5. Rebi või lõika füüsali vilja leht pooleks ja kleepige tükid kõrvadeks.
6. Liimige nööbid silmadeks. Kuivamise ajal hoia nööpe sõrmedega kinni.
7. Pihusti pritsi otsa maalige koerale nina.
8. Lõigake ajalehest koera keele kujuline tükk ja kleepige see pihusti päästikule.
9. Pihusti päästikule kleebi ajalehest lõigatud keel.
10. Maalige koera kehale mummud.
11. Asetage koer lauale kõhuli, kleepige koerale saba. Jätke koer alusele kuivama.

Töö idee ja teostuse autor: Tiiu Alamets

Lisa 2.6. Tööjuhend nr 6.

6. Tööjuhend

Nimi: Mesilane

Vanus: 6-7aastased lapsed.

Tööaeg: 1-2 tegevust (35 + 35 minutit)

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps kasutab jääkmaterjale kunstimaterjalidena,
- laps õpib letrit kasutama,
- laps õpib koguseid supilusikaga mõõtma,
- laps kasutab kunstitegevuses looduslikke materjale nagu liiv ja muld.

Meisterdamise materjalid: läbipaistev pudel, akrüülvärvid, ajaleht, liiv, muld, rulldeodorandi otsik, pehme paber assortiikarbist, tugev liim.

Meisterdamise vahendid: pintsel, lehter, veetops, käärid, supilusikas, meisterdamisalus, meisterdamispõll, kilekindad.

Eelnevad tegevused:

- Puhastage dušigeelipudel korralikult
- Liimige deodorandist saadud pallike dušigeelipudel korgile.
- Värvige tükk ajalehepaberit (5x2 sentimeetrit) mustaks, sellest tulevad mesilasele tundlad.

- Koguge liiva ja mulda või viige tegevus läbi õues, kus lapsed saavad neid ise võtta.

Töökäik

1. Võtke pudel ja asetage lehter pudeliavasse. Valage läbi lehtri pudelisse kolm supilusikatäit liiva, nii saab heleda triibu.
2. Tumeda triibu saamiseks valage pudelisse 3 supilusikatäit mulda.
3. Korrake tegevust kuni pudel saab täis. Pudel peab olema tihedalt täidetud, siis jäävad triibud ilusad.
4. Keerake pudelile kork peale.
5. Värvige pallike (mesilase pea) kollaseks ja pudelikork mustaks.
6. Joonistage kommikarbist saadud paberile mesilase tiivad(vajadusel vaadake enne mesilase pilti), lõigake tiivad välja.
7. Maalige mesilasele silmad ja suu.
8. Lõigake värvitud ajalehest peenikesed ribad. Kruttige need rulli, nii saate keerdus tundlad. Murdke tunnelde otsad.

9. Asetage tunnelde otstele liimi ja kleepige need mesilase pähe.

10. Kleepige mesilasele tiivad – selleks lisage liim tiibade keskjoonele ja asetage mesilase seljale. Asetage mesilane selili kuivama.

Lisa 2.7. Tööjuhend nr 7.

7. Tööjuhend

Nimi: Vaskuss

Vanus: 6-7aastased lapsed.

Tööaeg: 1-2 tegevust (35 minutit või rohkem)

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps kasutab jääkmaterjale kunstimaterjalidena,
- laps harjutab sõlme sidumist,
- laps saab oma kätega loodud mänguasja.

Meisterdamise materjalid: plastikust poolid (läbimõõduga um 1,3 cm), nõör, 2 nõöpi, 1 poolkerakujuline kannaga nõöp, tugev liim, kollane ja kuldne akrüülvärv.

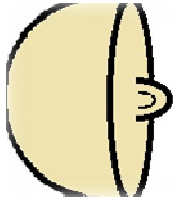
Meisterdamise vahendid: käärid, pintsel, veetops, meisterdamisalus, meisterdamispõll, kilekindad.

Eelnevad tegevused:

- Värvige poolid kollase värviga.
- Õpetaja lõikab plastikust või papist poolid ühesentimeetristeks tükkideks ja jagab lastele. Poole lõika sakilise noaga. Ühele lapsele arvesta üks pool.

Töökäik:

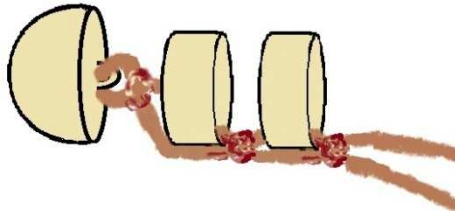
1. Katke Poolkerakujuline nööp kuldse värviga. Asetage kuivama.

2. Kandke poolitükkidele kiht kuldset värvi. Asetage kuivama.
3. Viige poolkerakujulise nööbi aasast nöör läbi. Asetage nööp nööri keskele ja kinnitage umbsõlmega.

4. Lükige ühele nööripoolele poolitükk. Teine nööripool jääb pooli alla. Kinnitage nöörid umbsõlmega (vaata pildilt). Kinnitused jäävad ussi kõhu alla.

5. Korrake tegevust veel viie poolitükiga.
6. Vajadusel lõigake nööriotsad lühemaks.
7. Pisikesed nööbid kinnitage tugeva liimiga vaskussi silmadeks. Kuni liim kuivab, hoidke nööpe sõrmedega õigetel kohtadel.
8. Vaskuss on valmis.

Töö idee ja teostuse autor: Tiiu Alamets

Lisa 2.8. Tööjuhend nr 8.

8. Tööjuhend

Nimi: Pingviin

Vanus: 6-7aastased lapsed.

Tööaeg: 1-2 tegevust (35või rohkem)

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps avastab uue jääkmaterjali (tuubi) kasutamisevõimalusi,
- laps meisterdab ise tore näpunuku.

Meisterdamise materjalid: tühi juukseseerumi tuub, vatipulk, akrüülvärvid, tugev liim, isoleerteip, 2 nööpi, tekstiil või värvitud ajaleht.

Meisterdamise vahendid: pintsel, käärid, veetops, meisterdamisalus, meisterdamispõll, kilekindad.

Eelnevad tegevused:

- Puhastage tuub põhjalikult.
- Eemaldage tuubilt sildid.
- Soovi korral võib tuubi üks kord üle värvida.

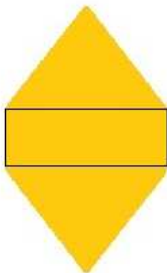
- Lõigake tuubilt põhi.

Pilt 1. Juukseseerumituubi pikkus on 10 sentimeetrit ja laius 3 sentimeetrit. Võib kasutada ka sarnaste mõõtmetega tuube.

Töökäik:

1. Värvige tuubi kork punaseks.
2. Asetage tuubi alumisse serva isoleerteibi riba, nii ei kriimusta sõrmi.
3. Värvige tuub musta ja valge värviga nii, et sünnib valge näo ja kõhuga ning musta kerega pingviin.
4. Lõigake tekstiilist välja nokk ja kikilips, asetage need kilele. Värvige nokk oranžiks ja kikilips vabalt valitud värvi. Asetage sooja kohta kuivama.

5. Lõigake vatipulgalt ots ja liimige korgile – nii saab pingviin tutimütsi.
6. Kleepige nõöbid pingviinile silmadeks. Hoidke sõrmi nõöpidel, kuni liim on kuivanud.
7. Kandke liimi noka keskjoonele. Asetage nokk pingviinile, hoidke liimi kuivamiseni sõrme peal.

8. Kleepige pingviinile ka kikilips.
9. Asetage korgile (tutimütsile) natuke liimi ja kinnitage pingviinile pähe.

10. Nüüd liimige pingviini nokk kokku. Liimi kuivamise ajal fikseeri nokk sõrmedega, kinnitamiseks võid kasutada ka pesulõksu.

11. Pingviin on valmis.

Töö idee ja teostuse autor: Tiiu Alamets

Lisa 2.9. Tööjuhend nr 9.

9. Tööjuhend

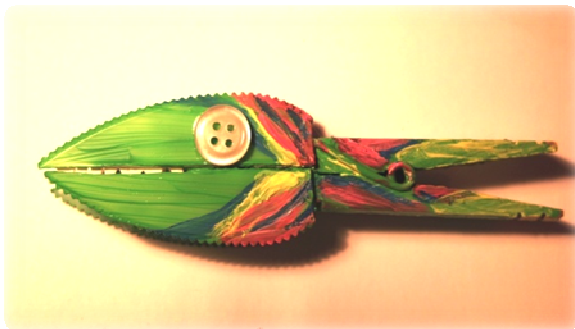
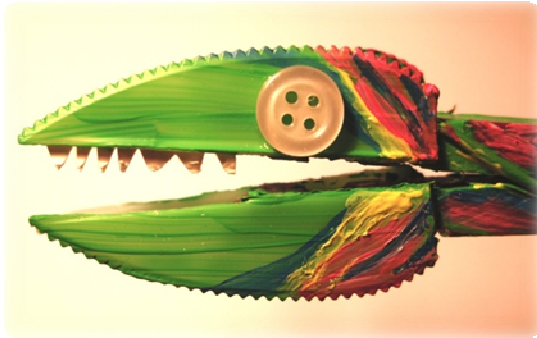
Nimi: Kala

Tööaeg: 1-2 tegevust (35 või rohkem)

Vanus: 6-7aastased lapsed.

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps kasutab jääkmaterjale kunstmaterjalidena,
- laps tunneb rõõmu huvitavast kunstitegevusest,
- laps õpib liimiga kinnitama erinevaid materjale: plastikut, puitu ja pappi,
- lapsel areneb oskus oodata.

Meisterdamise materjalid: 4 plastikust nuga, 2 pisikest nööpi, puidust pesulõks, papist pakendi jäägid, tugev liim, akrüülvärvid.

Meisterdamise vahendid: käärid, pintsel, veetops, meisterdamisalus, meisterdamispõll, kilekindad.

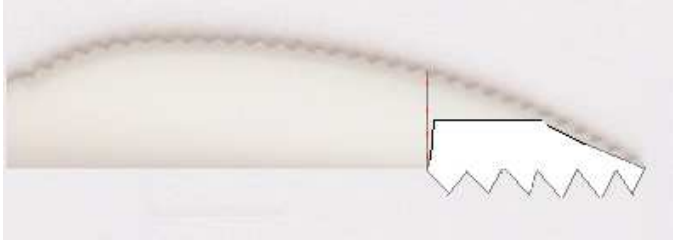
Eelnevad tegevused:

- Õpetaja eemaldab plastiknugadelt üleliigse osa (vaata pildilt).

Töökäik:

1. Võtke kaks noosa ja pakendikartong. Lõigake pakendikartongist kalale hambad.
Liimige hambad liimi plastiknoale. Asetage kuivama.

2. Võtke kaks ülejäänud noosa, neist saab kala alalõug. Kleepige noosad pesulõksule – üks ühele poolele alla, teine teisele poolele alla. Asetage kuivama.

3. Plastiknoa osa, millel on hambad, liimige pesulõksule, nii, et hambad jäävad sissepoole. Jälgige, et hambad ei takistaks pesulõksu avamist. Kleepige nõõp kalale silmaks. Asetage kuivama.

4. Pöörake pesupulk teisele küljele ja korrake tegevust.
5. Võta pintsliga meelepärast akrüülvärvi ja värvige kala keha. Võta pesulõks sõrmede vahele ning värvige kala ka teiselt poolt. Värvitud kala asetage kuivama.

Töö idee ja teostuse autor: Tiiu Alamets

Lisa 2.10. Tööjuhend nr 10.

10. Tööjuhend

Nimi: Tüdruk (näpunukk)

Vanus: 6-7aastased lapsed.

Tööaeg: 1-2 tegevust (35 või rohkem)

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps õpib kasutama ja kombineerima erinevaid jääkmaterjale,
- laps meisterdab ise emotsionaalse väärtusega näpunuku.

Meisterdamise materjalid: tühi juukseseerumi tuub, akrüülvärvid, isoleerteip, 2 nööpi, tekstiil või ajaleht, lõng, kuivatatud pisikesi lilleõisi, kommialus assortiikarbist, tugev liim.

Meisterdamise vahendid: pintsel, veetops, käärid, pisike pesu- või juukselõks, meisterdamisalus, meisterdamispõll, kilekindad.

Eelnevad tegevused:

- Puhastage tuub põhjalikult.
- Eemaldage tuubilt sildid.
- Soovi korral värvige tuub ükskord üle.
- Värvige tükk ajalehepaberit (10x10 sentimeetrit) meelepärast värvi.

- Lõigake tuubilt põhi.

Töökäik:

1. Asetage tuubi alumisse serva isoleerteibi riba, see kaitseb sõrmi kriimustamise eest.
2. Värvige tuub valgeks, asetage sooja kuivama.
3. Lõigake kommialusest näpunukule kübar. Värvige kübar akrüülvärviga oma lemmikvärvi.
4. Katke nõõp liimiga ja asetage näpunukule silmaks. Korrake tegevust, et saada teine silm.
5. Katke tekstiil liimiga ja rullige ümber näpunuku keha. Lahtiste otste hoidmiseks võite kasutada juukselõksu või pisikest pesulõksu.
6. Lõigake nukule lõngast juuksed. Kleepige juuksed esmalt nuku pea kuklaosale, hoidke neid sõrmedega kinni, kuni liim kuivab. Seejärel asetage juuksed pealaele. Fikseerige sõrmedega, kuni liim kuivab.
7. Maalige näpunukule suu.
8. Lõigake ajalehetükist tüdrukule kindad, kleidile krae. Kleepige need nukule.
9. Kleepige nuku pealaele kübar, sellele liimige ettevaatlikult pisikesi lilleõisi.
10. Laske näpunukul kuivada.
11. Näpunukk on valmis.

Töö idee ja teostuse autor: Tiiu Alamets

Lisa 2.11. *Tööjuhend nr 11.*

11. Tööjuhend

Nimi: Lilleke

Vanus: 6-7aastased lapsed.

Tööaeg: kaks tegevust (35+35 minutit)

Kunstitegevuse eesmärgid:

- laps tutvub erinevate jääkmaterjalide tekstuuridega,
- laps kasutab jääkmaterjale kunstmaterjalidena,
- laps õpib võrdlema jääkmaterjalide erinevaid kujusid ja suurusid.

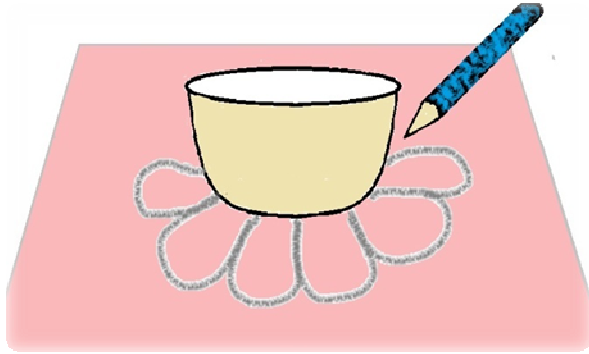
Meisterdamise materjalid: üllatusmuna sisemine tops, väiksem jogutitops ja suurem jogurtitops, füüsali vilja leht, tekstiiljäägid, PVA liim.

Meisterdamise vahendid: käärid, pintsel, meisterdamisalus, meisterdamispõll, kilekindad, kile.

Töökäik:

I osa

1. Vaadeldge ja võrrelge topse.
2. Asetage tops tekstiili peale. Tõmmake pliiaatsiga riidele topsi alumist osa järgides ring (vaata pildilt).

3. Saadud ring on lille keskpunkt. Joonistage ringile õielehed. Need peaksid olema vähemalt 3-4 sentimeetrit pikad. Sama tegevust korda ka ülejäänud topsidega.
4. Lõigake lilleõied tekstiilist välja.
5. Asetage lilleõied topsikutele ja katke PVA liimiga.

6. Aseta riidetükkide liimine pool topsidele.
7. Riidetükkide teine pool, mis on topsi peal, katake ka liimiga.
8. Liimised õielehed peavad jääma vastu topsti.
9. Tehtud töö asetage kuivama.

II osa

10. Koori topsidelt lilleõied.
11. Lõigake lilleõitelt üleliigsed liimitükid.
12. Kõige suurema lilleõie keskmesse lisage liimi.
13. Suurimale lilleõiele asetage keskmine lilleõis.
14. Keskmise lilleõie sisemusse lisage liimi ja asetage sinna väikseim lilleõis.
15. Väikseima lilleõie südamik katke liimiga ja kleepige sinna füüsali vilja leht.
16. Asetage valminud lillekesed kuivama.

Töö idee ja teostuse autor: Tiiu Alamets

Lisa 3. Ankeet, millega koguti andmeid tööjuhendite sobivuse hindamiseks.

Lugupeetud õpetaja!

Palun teil anda hinnang kaasasolevatele tööjuhenditele, mis on koostatud kasutamiseks kuue- kuni seitsmeaastaste lastega. Teie arvamused ja soovitused aitavad tööjuhendeid veelgi täiustada. Küsimustik on anonüümne ja Teie vastuseid kasutatakse ainult Tartu ülikooli bakalaureusetöös.

Vastaja üldandmed. Märkige andmed.

Teie haridus:

- bakalaureusekraad
- magistrikraad
- rakenduslik kõrgharidus
- muu,

Teie tööstaaž õpetajana:

- 0-1 aastat
- 2-5 aastat
- 6-10 aastat
- 11-20aastat
- 21-30 aastat
- 31-40 aastat
- 41 ja rohkem aastat

Teie ametijärk:

- noorempedagoog
- pedagoog
- vanem pedagoog
- pedagoog- metoodik

I osa

Vastake järgnevale küsimustele. Märkige meelepärane vastus.

1. Kui sageli te käsitlete jääkmaterjalidega seotud teemasid?

- Mitu korda nädalas
- Kord nädalas
- Mitu korda kuus
- Kord kuus
- Harvem

2. Kui sageli kasutate jääkmaterjale kunstitegevustes?

- Mitu korda nädalas
- Kord nädalas
- Mitu korda kuus
- Kord kuus
- Harvem

3. Kas jääkmaterjalide vähene kasutamine kunstitegevustes on tingitud tööjuhendite puudusest?

- Jah, suurel määral
- Osaliselt
- Ei oska öelda
- Pigem mitte
- Ei, üldse mitte

II osa

Hinnake, kui hästi täidavad tööjuhendid esitatud eesmärgid. Märkige meelepärane vastus.

	Nõustun	Pigem nõustun	Nii ja naa	Pigem ei nõustu	Ei nõustu
1. Laps tutvub jäämaterjalidega.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Laps tutvub erinevate jäämaterjalide liikidega.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Laps võrdleb jäämaterjalide tekstuure, kujusid ja suurusid.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Laps kasutab jäämaterjalide kunstimaterjalina.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Laps õpib liimiga kinnitama erinevaid materjale: plastikut, puitu ja pappi.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Laps teeb jäämaterjalist mänguasja.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Laps teeb jäämaterjalist tarbeseme.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Laps mõistab, et olmejätmed võivad ümbertegemisega saada uue otstarbe.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Laps õpib väärtustama jäämaterjale.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Laps tunneb rõõmu jäämaterjalidega oma kätega meisterdamisest.	☐	☐	☐	☐	☐

III osa

Hinnake tööjuhendite pedagoogilist sobivust. Märkige meelepärane vastus.

	Nõustun	Pigem nõustun	Nii ja naa	Pigem ei nõustu	Ei nõustu
1. Kunstitööd on 6-7aastastele lastele eakohased.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Kunstitööd on lapsele atraktiivsed.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Kunstitööd on lapsepärased.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Kunstitegevused on vastavuses laste huvide ja õppemotiividega.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Kunstitööd on teostatavad.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Kunstitööd toetavad lapse arengut.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Tööjuhendid aitavad mõista ja käsitleda jäämaterjalide teemat.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Tööjuhendid aitavad õpetajal tegevust planeerida.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Tööjuhendid soodustavad igapäevastes kunstitegevustes jäämaterjalide rohkem kasutamist.	☐	☐	☐	☐	☐

10. Tööjuhendid inspireerivad uusi kunstitegevusi välja mõtlema.	☐	☐	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

IV osa

Hinnake tööjuhendite ülesehitust, loogikat ja vormistust. Märkige meelepärane vastus.

	Jah	Pigem nõustun	Nii ja naa	Pigem ei	Ei
1. Tööjuhendid on visuaalselt atraktiivsed.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Tööjuhendid on kasutajasõbralikud.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Tööjuhendid on keeleliselt korrektsed.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Tööjuhendites olevad joonised ja pildid aitavad töökäiku mõista.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Tööjuhenditel on korrektne vormistus.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Tööjuhendid on loogiliselt ülesehitatud.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Juhendid tööprotsessiks on arusaadavad.	☐	☐	☐	☐	☐

V osa

Palun soovitage, kuidas võiks tööjuhendeid paremaks teha.

Tööjuhendi number	
	Kirjutage lahtritesse, kuidas võiks tööjuhendit muuta.
Nr 1	
Nr 2	

Nr 3	
Nr 4	
Nr 5	
Nr 6	
Nr 7	
Nr 8	

Nr 9	
Nr 10	
Nr 11	

Täna vastamise eest!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina: Tiiu Alamets

(autori nimi)

(sünnikuupäev: 20.09.1988)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
JÄÄKMATERJALID LASTEAIA KUNSTITEGEVUSES – TÖÖJUHENDID 6-
7AASTASTE LASTE RÜHMA ÕPETAJATELE,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on Kaja Kiidron,

(juhendaja nimi)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
  3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus/ 20.05.2013 (*kuupäev*)